

De Landeigenaar⁸⁵

IN VLAANDEREN

Driemaandelijks ledenblad van Landelijk Vlaanderen
december / januari / februari 2020

Word **NU** lid van
Landelijk Vlaanderen!
WWW.LANDELIJK.VLAANDEREN

- Landgoed Weeberg wint "Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu 2019"
- De terugkeer van de wolf in Europa

DOSSIER

- Erfgoedhuizen voor Europa: uitwisseling en innovatie

Landelijk Vlaanderen

Natuur en erfgoed gaan hand in hand

Samen werken we aan de toekomst van uw domein!

Landmax
Part of United Experts

i.s.m.

ERF
GOED
EN
VISIE

Laat een geïntegreerd beheersplan opstellen met oog op een duurzame toekomst.

Ontdek er alles over via:

www.landmax.be/beheerplanning

**Contacteer ons via
info@landmax.be of bel 014 26 25 00**

Inhoudstabel

- 04 Woord van de voorzitter
- 06 Uit de Wetstraat
- 08 Landgoed Weeberg bekroond met prestigieuze "Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu 2019"
- 10 Erfgoedhuizen voor Europa: uitwisseling en innovatie
- 14 Nieuwe projectsubsidies van jagers voor jagers
- 18 Ontwikkelingen in onze onbeheerde bossen: over dood hout, veteranenbomen en de soortenrijkdom die er mee samen gaat
- 22 Landgoed in de kijker: de kerkfabriek van Perk
- 26 De terugkeer van de wolf in Europa
- 03 Soort in de kijker
- 32 Het effect van gewijzigd bosbeheer op toekomstige houtproductie
- 36 De waarde van onroerend erfgoed, voor één keer niet uitgedrukt in cijfers
- 38 Agroforestry, ook iets voor landeigenaren
- 40 Een nieuw jasje voor alle Vlaamse Bosgroepen
- 42 2020 Famigro, Award for Entrepreneurship
- 43 Interview Pro Natura
- 46 Nieuwsflash

Redactieteam

Ute De Meyer
Projectcoördinator Particulier
Bosbeheer,
Aanspreekpunt Privaat Beheer –
Natuur en Bos

Valérie Vandenabeele
Sr. Project Manager Natura 2000
& Policy Officer, Aanspreekpunt
Privaat Beheer – Natuur en Bos &
Hubertus Vereniging Vlaanderen

Alec van Havre
bestuurder Landelijk Vlaanderen
en Aanspreekpunt Privaat Beheer
– Natuur en Bos

Jurgen Tack
Algemeen directeur, Landelijk
Vlaanderen & Aanspreekpunt
Privaat Beheer – Natuur en Bos

Colofon

Landelijk Vlaanderen vzw en
Particulier Historisch Patrimonium vzw
zijn stichtend lid van Aanspreekpunt
Privaat Beheer – Erfgoed

Landelijk Vlaanderen vzw en
de Koepel der Bosgroepen vzw
zijn stichtend lid van Aanspreekpunt
Privaat Beheer – Natuur en Bos

De Landeigenaar in Vlaanderen is een uitgave van Landelijk Vlaanderen vzw
Trierstraat 67 - 1040 Brussel - Tel. 02 217 27 40

info@landelijk.vlaanderen - www.landelijk.vlaanderen

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever:

Jurgen Tack, jurgen.tack@landelijk.vlaanderen

Realisatie en eindredactie: Valérie Vandenabeele redactie@landelijk.vlaanderen

Vormgeving: Gert Bogaerts

Advertenties: redactie@landelijk.vlaanderen

© Landelijk Vlaanderen vzw

www.facebook.com/landelijkvlaanderen

twitter.com/LandelijkVla

Voorwoord

Christophe Lenaerts, voorzitter

Woord van de voorzitter

Beste natuurvrienden,

De Vlaamse regering is een feit. Het regeerakkoord en onze commentaren erop leest u in het artikel "Uit de Wetstraat".

Traditiegetrouw gaan we bij een nieuwe regering op bezoek voor een kennismaking met de nieuwe ministers en kabinetten. Op 29 oktober was Landelijk Vlaanderen uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek bij Zuhail Demir, Vlaams Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme. Hierbij geef ik een overzicht over de besproken punten.

Landelijk Vlaanderen is een vereniging die de belangen behartigt van alle private eigenaars en beheerders in Vlaanderen, waaronder bos, natuur, landbouw, onroerend erfgoed, parken enz. Samen zijn ze goed voor 650.000 ha. Landelijk Vlaanderen heeft samen met de Koepel van de Bosgroepen het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos opgericht als communicatiemiddel naar de eigenaars en beheerders toe, en als beleidsmiddel om punten vanuit de basis naar de overheid te brengen en te verdedigen.

De Vlaamse regering heeft in het regeerakkoord in deze legislatuur 4.000 ha nieuw bos beloofd. We hebben aan de minister gezegd dat we samen met de bosgroepen de mogelijkheid zien om deze 4.000 ha te realiseren.

Dit maakt dat de bosgroepen als bosheerders op het terrein onontbeerlijk worden, als ze dat al niet zijn. Het maakt ook duidelijk dat als we als private eigenaars en beheerders met 1 stem spreken, we veel sterker staan om gehoord te worden. De **bosgroepen** zijn het belangrijkste **beheersinstrument** voor bos dat we in Vlaanderen hebben. Dat hebben we ook aan de minister duidelijk gemaakt. Zonder ons gaat het regeerakkoord niet gerealiseerd kunnen worden.

De 10.000 ha bosuitbreiding die de Vlaamse Regering wenst, zal trouwens enkel kunnen door het aansnijden van **landbouwgronden**. Ik kan me het debat al levendig voorstellen dat dit teweeg gaat brengen.

Om de doelstellingen te realiseren moet er evenwel **respect zijn voor de private eigenaars**, inclusief een langetermijnvisie over de middelen die hun ter beschikking worden gesteld. Als een private eigenaar geen vertrouwen heeft in de middelen, lees subsidies, die de overheid ter beschikking stelt, gaan we er nooit geraken. Ook dat is duidelijk overgemaakt aan de minister.

We hebben ook onze standpunten rond de hernieuwing van de **pachtwet** meegegeven. De problematiek rond pensioenboeren, de

eeuwigdurende pachtcontracten, de onmogelijkheid van een eigenaar om de identiteit van de eigenlijke gebruiker te kennen, de veel te lage pachtprizen enz. werden aangekaart.

Een studie uit 2018 van de universiteit van Wageningen stelt dat de productiviteit van de landbouwgronden in België vrij hoog ligt. Dit is berekend op de standaardopbrengst. In België zitten we aan 4.000 €/ha. Het Europese gemiddelde ligt rond de 1.500 €/ha met minima van 800 €/ha. De hoogste opbrengsten, na België, vinden we in Nederland met 5.300 €/ha.

Daartegenover staan de gemiddelde pachtprizen genoteerd. Daar zit België in de middenmoot met 300 €/ha/jaar. We zitten daarbij in het gezelschap van landen

als Duitsland, Polen, Frankrijk Italië en VK. Nederland is koploper met 800 €. Gronden zijn de laatste jaren evenwel opnieuw met 23% gestegen in waarde. Doordat de pacht prijs niet mee evolueert is er een enorm rendementsverlies voor de eigenaar. Dit kan enkel verholpen worden door de pacht prijs te laten stijgen conform de rendabiliteit van de grond. In dit laatste geval zouden we een gemiddelde pacht prijs moeten hebben van 520 €/ha/jaar.

Ik wil trouwens de pacht prijs commissie leden, onder leiding van Thierry de Grunne, die ons vertegenwoordigd hebben tijdens deze moeilijke onderhandelingen hartelijk danken voor hun tijd en inzet. Bij het schrijven van dit voorwoord zijn de nieuwe pacht prijzen nog niet gekend. Dat is wellicht wel het geval wanneer u dit voorwoord leest. U vindt de nieuwe pacht prijs coëfficiënten op de website van Landelijk Vlaanderen en in onze elektronische nieuwsbrief.

Tijdens het gesprek met de minister hebben we ook het statuut van de Bijzondere Veldwachters aangekaart. De Minister heeft immers ook Justitie en Handhaving in haar portefeuille en is dus ook bevoegd in deze

materie. We hebben gevraagd het statuut van de bijzondere veldwachter te bekijken en te herwaarderen om ook via deze weg de doelstellingen van het regeerakkoord te behalen. Landelijk Vlaanderen zal samen met het **Vlaams Instituut voor de Bijzondere Veldwachter** opties voorleggen aan de minister.

In een aantal dossiers heeft Landelijk Vlaanderen een belangrijke rol als bemiddelaar. We weten allemaal dat de Vlaamse regelgeving een kluwen van decreten vormt waar geen mens nog het fijne van verstaat. Onze leden willen in vele gevallen de wetgeving volgen, maar botsen nu en dan op onoverkomelijke problemen. Hierin steunen wij hen door te trachten een onderhandelde oplossing te vinden die voor alle partijen aanvaardbaar is. De minister heeft haar appreciatie getoond voor deze methode.

We verkregen ook de belofte van Minister Zuhail Demir dat ze aanwezig zal zijn op onze algemene ledenvergadering op vrijdag 15 mei 2020. Deze editie zal doorgaan in Limburg, schrijf de datum alvast in het groot in uw agenda.

Vooraleer af te sluiten wil ik nog de familie de Liedekerke van het Landgoed Weeberg te Leefdaal feliciteren. Op dinsdag 22 oktober werd het Landgoed Weeberg bekroond met de prestigieuze 'Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu 2019'. Ik wil hen hartelijk feliciteren uit naam van Landelijk Vlaanderen en doe een oproep aan alle private landgoedeigenaars om in 2021 hun kandidatuur in te dienen. Door uw kandidatuur in te dienen maakt u niet alleen kans deze prijs te winnen, maar toont u ook het engagement van de private eigenaars op het vlak van natuurbehoud.

Rest me u en uw geliefden een sfeervolle en zalige kerst en een gelukkig Nieuwjaar te wensen.

Christophe Lenaerts
Voorzitter Landelijk Vlaanderen

Inhoudelijk sterk, maatschappelijk gedragen

- Beheerplanning
- Win-win natuur en landbouw
- Procesbegeleiding

- Topkwaliteit
- Maatwerk
- Klantgericht

Uit de Wetstraat

Auteur: Jurgen Tack

Sinds het verschijnen van het laatste nummer van 'De Landeigenaar' is er veel gebeurd in het Vlaamse politieke landschap. Absoluut hoogtepunt was uiteraard de installatie van de nieuwe Vlaamse Regering. De regering Jambon (I) presenteerde ook hun regeerakkoord. Wij maakten alvast een eerste analyse.

Tijdens de voorbereiding van het huidige regeerakkoord sloegen beide APB-NB-partners (Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos), Landelijk Vlaanderen en de Koepel van Vlaamse Bosgroepen, de handen in elkaar door een gemeenschappelijk politiek memorandum voor te bereiden en dit voor te leggen aan de regeringspartijen. Nu er een regeerakkoord is, kunnen we de balans opmaken en besluiten dat de gemeenschappelijke aanpak heeft gewerkt met mooie realisaties voor beide organisaties.

Meer bos

Uiterlijk tegen 2030 wil de nieuwe Vlaamse Regering 10.000 ha bos realiseren. 4.000 ha daarvan wil men reeds realiseren binnen de huidige regeerperiode. Hiermee krijgt een belangrijke vraag vanuit onze organisatie vorm: meer bos en op een zodanige wijze dat de realisatie niet enkel van overheid en natuurverenigingen afhangt, maar daadwerkelijk de bijdrage vraagt van private eigenaars.

Bosgroepen

Om private eigenaars bij het bosbeleid te betrekken, is er noodzaak aan een goede ondersteuning. Hiervoor werden in het verleden de Bosgroepen opgezet en we hebben ze een mooie plek kunnen geven in het regeerakkoord: "De Vlaamse overheid erkent de rol van de Regionale Landschappen en van de Bosgroepen, en zal die verder ondersteunen."

Hiermee kregen we zowel de beoogde doelstelling als het instrument dat we naar voor schoven bijna letterlijk in de tekst van het regeerakkoord.

Invasieve soorten

We vroegen naar passende maatregelen. Het regeerakkoord stelt: "We perken de impact van invasieve, uitheemse soorten in. Vlaanderen zet een gecoördineerde aanpak op, waarin alle bestuursniveaus hun verantwoordelijkheid nemen, en waarbij we private eigenaars, grondgebruikers en terreinbeheerende organisaties betrekken."

Klimaataanpak

Ook hier worden bossen erkend voor het vastleggen van koolstof, het bufferen van wateroverlast en het milderen van droogte en hitte-effecten.

Beheer van bos en natuur

We vroegen dat het beheer van natuur en bos niet langer automatisch naar natuurverenigingen zou gaan. En ook hier vonden we gehoor: "Het beheer van gronden en domeinen in eigendom van het ANB en waar ANB niet zelf instaat voor het beheer wordt via de gebruikelijke openbare aanbestedingsprocedures uitbesteed."

Natuur

Voor private eigenaars is het belangrijk dat naast het traditionele natuurbehoud (het regeerakkoord voorziet 20.000 ha bijkomende natuur) ook ecosysteemdiensten op passende wijze vergoed kunnen worden. Het regeerakkoord volgt ons in deze zienswijze: "Hierbij zetten we bijkomend in op instrumenten zoals beheersovereenkomsten voor natuurbeheer en honoreren we inspanningen voor ecosysteemdiensten."

Landbouw

We vroegen een behoud van een competitieve, duurzame landbouw. Het regeerakkoord wist dit nog beter te omschrijven: "Bescherming van de open ruimte gaat hand in hand met een duurzame en innovatieve land- en tuinbouw als belangrijke schakel in de voedingssector en de Vlaamse industrie." Ook in het klimaatdeel van het regeerak-

koord komt onze vraag verder aan bod: "Om de klimaatdoelstelling te realiseren zetten we volop in op de verdere omslag naar een duurzame voedselproductie en leefbare landbouw."

Pachtwetgeving

Vanuit Landelijk Vlaanderen was er een sterke vraag om nu eindelijk toch eens werk te maken van een nieuwe pachtwetgeving. Het regeerakkoord volgt ons hierin: "We bevorderen de toegang tot landbouwgrond door de pachtwetgeving te hervormen waarbij:

- nieuwe pachtcontracten schriftelijk opgesteld worden;
- er een billijk evenwicht komt tussen de rechten en plichten van de pachter en de verpachter;
- de mogelijkheid ingevoerd wordt om pachtcontracten te sluiten voor een vaste termijn van een veelvoud van 9 jaar;
- de wet gender- en samenlevingsneutraal wordt gemaakt;
- het mogelijk moet zijn dat verpachters randvoorwaarden opleggen inzake het aanbrengen van al dan niet vergunningsplichtige infrastructuurwerken (bv. drainage, ophoging...);
- en waarbij de pachter teeltvrijheid en vrije keuze van teelttechniek wordt gegarandeerd."

Ruimtelijke ordening en ruimtelijke processen

Ons memorandum stelde: "Bij de uitvoering van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen voor de open ruimte (beleidskader, instrumentendecreet) dient het eigendomsrecht gerespecteerd te worden." Dit kreeg zijn doorvertaling in het regeerakkoord als volgt: "Ook de open ruimte staat in Vlaanderen onder druk. We kunnen ons niet permitteren alle ruimte die er nog is, vol te bouwen. Daarom maken we werk van een bouwshift, waarbij we naar een beter evenwicht streven tussen kwaliteitsvol wonen, ondernemen en het beschermen van de open ruimte. De overheid moet betrouwbaar zijn. We waken erover dat het eigendomsrecht gewaarborgd blijft: wie nadeel ondervindt van een herbestemming, wordt volledig financieel gecompenseerd."

Erfgoed

Ook erfgoed krijgt een belangrijke plaats in het regeerakkoord met veel aandacht voor tal van de punten die Landelijk Vlaanderen en Historische Woonsteden naar voor brachten.

Bos- en veldwachters

In het regeerakkoord wordt verwezen naar het statuut van bijzondere veldwachter. Een integrerende en verbindende samenwerking met bos- en veldwachters als mede-actoren wordt duidelijk vooropgesteld. Een eerste stap naar de herwaardering van dit bijzondere statuut?

Het zijn zeer intensieve maanden geweest, maar we vinden heel wat van de door ons gevraagde punten terug in het regeerakkoord. Hartelijk dank aan alle leden van onze organisaties die bijdroegen aan het opstellen en het naar de politiek doorvertalen van ons memorandum.

Natuur

Landgoed Weeberg bekroond met prestigieuze “Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu 2019”

Auteur: Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu Vlaanderen

Het in het open agrarisch gebied van Leefdaal en Neerijse gelegen Landgoed Weeberg is bekroond met de Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu. De prijs werd uitgereikt door Karel Pinxten, voorzitter van de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu – Vlaanderen en Jan Huyghebaert, voorzitter van het Fonds Baillet Latour. Rodolphe de Liedekerke nam de prijs in ontvangst. Onder andere door de aanplant van grasstroken en vele kilometers hagen werden de habitats van talrijke diersoorten in het domein hersteld.

Landgoed Weeberg ©familie de Liedekerke

Het project werd door de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu – Vlaanderen (SBNL-V) geselecteerd uit de ingezonden kandidaturen. Landgoed Weeberg werd unaniem verkozen door een jury van 5 experts onder leiding van Jurgen Tack, Algemeen Directeur van Landelijk Vlaanderen.

De jury was niet alleen onder de indruk van de combinatie van bos, landbouw, natuur en bodem gerelateerde maatregelen, maar ook van de samenwerking met verschillende overheidsdiensten, bedrijven en ngo's. Gedurende zijn toespraak zei de voorzitter van de jury:

“Als de Europese Commissie goede voorbeelden van natuurbehoud in landbouwgebied wil hebben, dan hoeven ze dat zeer zeker niet ver van hun kantoren in Brussel te gaan zoeken.”

Namens SBNL-V sprak voorzitter Karel Pinxten over het belang van private bijdragen aan natuur- en landschapsontwikkeling. De prestigieuze Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu t.w.v. € 25.000 werd in het leven geroepen om dergelijke projecten te ondersteunen.

De huldiging werd bijgewoond door tal van prominenten ©SBNL

Dankzij deze prijs hoopt de Stichting landeigenaren en privébeheerders in heel Vlaanderen te motiveren tot een duurzame omgang met de natuur en het landschap.

Het landgoed Weeberg, dat al vele eeuwen in handen van familie de Liedekerke is, bestaat uit enkele honderden hectaren waarvan ongeveer de helft uit bos bestaat en de andere helft uit landbouwgrond. Samen met lokale landbouwers past de familie nieuwe landbouwtechnieken toe zoals direct inzaaien, sterk verminderd ploegen, mechanische onkruidbestrijding en precisielandbouw om het milieu en de bodem te herstellen.

Prijswinnaar Rodolphe de Liedekerke werkt al vele jaren samen met de Vlaamse Landmaatschappij, het Regionaal Landschap Dijleland (RLD), en de landbouwonderneming Agriland. Samen hebben zij verschillende beheersovereenkomsten afgesloten onder meer voor het aanleggen van gemengde grasstroken, het inzaaien van grasranden, het aanplanten van hagen en houtkanten en erosiebestrijding. Er wordt op het domein ook gewerkt aan het beschermen van de vroege meesterpad, een Europees beschermde diersoort. Rondom de hoeve Teraert, onderdeel van het domein, liggen oude drinkpoelen waar deze zeldzame soort nog te vinden is.

Het prijzengeld zal gebruikt worden om gerichte maatregelen te

Jan Huyghebaert, voorzitter van het Fonds Baillet Latour ©SBNL

Karel Pinxten, voorzitter van de Stichting Behoud Natuur Leefmilieu Vlaanderen ©SBNL

nemen voor landschap en biodiversiteit, waaronder het herstel van twee nieuwe poelen voor de vroegmeesterpad, het inzaaien van fauna-akkers en keverbanken en aan erosieprojecten in het stroomgebied van de Langebracht langs Teraetbos.

De Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu: de belangrijkste milieuprijs in België

De Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu ontstond 21 jaar geleden. Deze prijs ter waarde van € 25.000 is de grootste erkenning in ons land op het gebied van privaat duurzaam milieubeheer. Ze belooft elk jaar een eigenaar of privébeheerder die zich bezighoudt met de inrichting of het ecologisch beheer van een in België gelegen domein. Een jury van onafhankelijke milieuprojecten, landeigenaren en journalisten beoordeelt ieder jaar op vastgelegde criteria de projecten die worden ingediend door private landeigenaren. Deze nationale prijs wordt afwisselend uitgereikt door de Fondation Wallonne pour la Conservation des Habitats en door de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu – Vlaanderen.

In 2021 zal de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu – Vlaanderen de Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu opnieuw uitreiken tot beloning van een nieuw duurzaam milieuproject in Vlaanderen of Brussel. Meer info kunt u vinden op: www.sbnl-vlaanderen.be.

Uitreiking van de Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu 2019 aan de familie de Liedekerke en partners ©SBNL

Erkenning voor ambtenaar van verdienste

Het Fonds Baillet Latour en SBNL-V erkent bij iedere uitreiking ook een ambtenaar die een bijzondere inspanning heeft geleverd voor de ondersteuning van private natuur in Vlaanderen. Dit jaar gaat deze prijs naar Marleen Evenepoel, administrateur-generaal van Natuur en Bos van de Vlaamse overheid. In het bijzonder wou de jury haar erkenning uitspreken voor de realisatie van de nieuwe natuurregeling die private eigenaren nieuwe mogelijkheden en middelen heeft gegeven om natuur te beheren. Sinds de invoering van deze wetgeving neemt het belang van de private sector sterk toe. Zo steeg de totale oppervlakte beheerde natuur in de laatste jaren sterker bij private beheerders dan bij terreinbeherende verenigingen. Een realisatie waar ook de Baillet Latour Prijs voor het Leefmilieu sterk heeft aan bijgedragen.

Marleen Evenepoel (administrateur-generaal Natuur en Bos) werd geëerd als ambtenaar van verdienste. Ze ontving haar diploma uit de handen van Jan Huyghebaert (voorzitter van het Fonds Baillet Latour), Karel Pinxten (voorzitter van de Stichting Behoud Natuur Leefmilieu Vlaanderen) en Bart Nevens (gedeputeerde Leefmilieu, Provincie Vlaams-Brabant) ©SBNL

Excursie op het landgoed Weeberg na de prijsuitreiking ©SBNL

Erfgoed

Erfgoedhuizen voor Europa: uitwisseling en innovatie

Auteur: Jurgen Tack

Op 24 september verzamelden heel wat gekende namen op het vlak van cultureel erfgoed in Brussel voor de conferentie 'Erfgoedhuizen voor Europa: uitwisseling en innovatie'. Plaats van afspraak was het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. De European Landowners' Organization, European Historic Houses Association, IDEA Consult en K&DM Consult presenteerden er de resultaten van een studie in opdracht van de Europese Commissie op het gebied van erfgoedhuizen in familiaal bezit.

Meer dan 40% van de Europese erfgoedhuizen zijn familiale eigendom. Tot vandaag werd hun bijdrage aan de maatschappij nooit op Europees vlak bestudeerd. Dit terwijl een betere kennis van de sector onontbeerlijk is om hun potentie ten volle in te kunnen zetten. De studie onderlijnt de bijdrage van erfgoedhuizen in familiaal bezit aan de maatschappij. Deze bijdrage beperkt zich zeker niet tot de restauratie en het onderhoud van het cultureel erfgoed, maar omvat ook het genereren van culturele, economische, sociale, educatieve en milieugerelateerde meerwaarde.

Cultureel

De helft van de familiale erfgoedeigenaars die voor de studie gecontacteerd werden organiseren culturele activiteiten zoals concerten, muziekfestivals, toneelstukken, tentoonstellingen, enz. Vaak werken ze vernieuwend door hun huis open te stellen voor specifieke kunstenaars of met gerenommeerde kunsthuisen samen te werken.

Sociaal

Erfgoedhuizen in familiaal bezit betrekken lokale gemeenschappen, vrijwilligers, schoolkinderen of lokale verenigingen bij hun activiteiten. 44% werkt samen met lokale verenigingen en 34% doet een beroep op vrijwilligers. Via deze samenwerking dragen ze bij aan de maatschappelijke cohesie en ondersteunen ze de uitbouw van een Europese identiteit. In het bijzonder spelen ze een heel belangrijke rol bij het behoud van sociale interactie op het platteland.

Educatief

Erfgoedhuizen in familiaal bezit ondersteunen zowel het cultuuronderwijs als het behoud en de ontwikkeling van oude ambachten. 40% van de erfgoedhuizen in familiaal bezit krijgen scholen op be-

zoek, terwijl 1 op 5 educatieve projecten opzet of met onderzoeksinstellingen, scholen of professionele ambachtslieden samenwerkt.

Leefmilieu

Het duurzaam beheer van private tuinen en parken speelt een belangrijke rol voor de bescherming van de biodiversiteit. 55% van de erfgoedhuizen in familiaal bezit stelt hun huis of het omliggende land open voor het grote publiek. Meer dan 50% van de eigenaars heeft in de laatste drie jaar belangrijke inspanningen gedaan om de energie en warmte-efficiëntie van hun huizen te optimaliseren.

Economisch

Erfgoedhuizen in familiaal bezit die geconsulteerd werden tijdens de studie, dragen ook in belangrijke mate bij aan de lokale tewerkstelling. 68% van de huizen geeft aan personeel te werk te stellen. Ze dragen ook consistent bij aan de lokale economie via het onderhoud van het huis of via lokale aankopen ter ondersteuning van hun handelsactiviteiten. En uiteraard mag hun participatie aan de toeristische sector niet ontbreken: Europese erfgoedhuizen in familiaal bezit hebben in 2018 52 miljoen bezoekers ontvangen.

Innoverende bedrijfsmodellen

De studie gaat uitgebreid in op bestaande bedrijfsmodellen, activiteiten, strategieën en sterkte-zwakteanalyses van een uitgebreide set van erfgoedhuizen in familiaal bezit. Sommige van de bestudeerde bedrijfsmodellen zijn innovatief, maar velen zijn dat niet. De studie wil dan ook elementen aanreiken om innovatie aan te moedigen. De studie geeft familiale eigenaars concrete aanbevelingen hoe innovatie in de praktijk gerealiseerd kan worden.

Toekomstige bedreigingen

Ondanks hun bijdrage aan de maatschappij worden familiale eigenaars geconfronteerd met een hele reeks aan uitdagingen om hun erfgoedhuizen veilig te stellen. De voorgestelde studie gaf een uniek beeld van de broze positie waarin tal van deze erfgoedhuizen in familiaal bezit zich bevinden.

Handelsactiviteiten en financieel

- Afhankelijkheid van de aanwezigheid van omliggende landerijen
- Hoge onderhoudskosten
- Een gebrek aan ondernemerschap en innovatie
- Een beperkte visibiliteit

Algemene problemen

- Toenemende wetgeving en belastingen
- Ontvolking van het platteland
- Het verdwijnen van gespecialiseerde ambachten

Familie gerelateerde problemen

- De familiale dynamiek
- Het verbrekken van de eigendomsstructuur door overerving doorheen opeenvolgende generaties

- De generatiekloof
- De relatie met publiek en beleid
- Een gebrek aan erkenning vanwege het grote publiek en het beleid
- Negatieve publieke perceptie
- Slechte integratie in de lokale gemeenschap

De uitdagingen naar de toekomst staan niet elk op zich. Vaak gaat het over een combinatie van factoren die elkaar ook nog versterken. Een bijzonder belangrijke uitdaging blijft het behoud van de eenheid van het erfgoedhuis naar de volgende generaties toe. Dat wordt verder versterkt door een financieel moeilijke situatie: 45% van de erfgoedhuizen in familiaal bezit zijn verlieslatend, waardoor systematisch persoonlijke middelen gebruikt moeten worden om het erfgoedhuis in stand te houden. Vaak is een gezonde financiële situatie een absolute voorwaarde voor de volgende generatie om hun schouders te plaatsen onder het verdere behoud van het erfgoedhuis binnen de familie. Om dit te realiseren is er nood aan een proactief beheer. Hierbij spelen innoverende bedrijfsmodellen een cruciale rol.

1. Kies voor een gerichte bedrijfsstrategie

Het gebrek aan een duidelijke bedrijfsstrategie wordt door de studie naar voor geschoven als een van de belangrijkste struikelblokken om tot innovatie te komen. Een ruime meerderheid van erfgoedhuizen in familiaal bezit kiest voor kwaliteit. Dit is in het bijzonder het geval voor erfgoedhuizen actief in de horecasector. Kwaliteit levert hier vaak een meerwaarde op want diensten en producten kunnen op deze wijze ook hoger geprijsd worden. Veel minder bekend bij erfgoedhuizen in familiaal bezit zijn bedrijfsstrategieën die focussen op klantvriendelijkheid of op operationele excellentie. Net omdat slechts een kleine hoeveelheid erfgoedhuizen voor deze bedrijfsstrategieën kiest, zijn hier heel wat mogelijkheden aanwezig.

2. Innoveer, innoveer en innoveer

De voorgestelde studie geeft tal van bouwstenen aan voor erfgoedeigenaars om hun bedrijfsmodel meer innovatief te maken.

- Het zich verankeren in de lokale gemeenschap

Door lokale tewerkstelling, het gebruik van vrijwilligers en een verankering in het lokale leven kunnen erfgoedhuizen in familiaal bezit een erg sterke band opbouwen met de lokale gemeenschap. Dit creëert mogelijkheden voor zowel de erfgoedeigenaars als voor de lokale gemeenschap. De lokale gemeenschap wordt dan vaak de belangrijkste kracht achter de marketing van het erfgoedhuis.

- Leg je focus op het unieke karakter van het gebouw en op het verhaal achter het huis

Als er één gemeenschappelijke noemer tussen alle erfgoedhuizen bestaat, dan is dat hoe dan ook het unieke verhaal dat zich achter elk huis verschuilt. Door activiteiten te organiseren op basis van het verhaal achter het huis ontstaan tal van opportuniteiten. Waar in het verleden het verhaal vaak statisch via tentoonstellingen met veel tekst en afbeeldingen werd gebracht, wordt het vandaag

veelal interactief voorgesteld. Soms gebeurt dat met nieuwe technologieën maar noodzakelijk is dat niet. Avonturenpaden en *escape rooms* die het verhaal van het erfgoedhuis brengen, vinden steeds meer hun weg in bestaande bedrijfsmodellen.

- Gezondheid speelt een steeds belangrijkere rol in de leefwereld van jongeren

Jonge (en ook wat oudere) mensen zijn steeds meer begaan met hun gezondheid en zijn ook bereid om daar budget voor vrij te maken. Toegang tot open ruimte en een uitgebreid gamma aan diensten die kunnen bijdragen aan onze mentale en fysieke gezondheid worden steeds frequenter opgenomen in bedrijfsmodellen van erfgoedhuizen in familiaal bezit en geven vaak uitzicht op financieel interessante activiteiten.

- Het gebruik van digitale instrumenten

Het gebruik van digitale instrumenten door erfgoedhuizen in familiaal bezit blijft beperkt. Wel zien we dat steeds meer digitale instrumenten aangereikt en gebruikt worden. Dit in het bijzonder voor het ondersteunen van operationele activiteiten zoals reservatiesystemen, online *ticketing*, digitale marketing en een groeiend gebruik van sociale media.

- Netwerking

Eigenaars van erfgoedhuizen in familiaal bezit staan voor gelijkwaardige uitdagingen en hebben heel wat gemeenschappelijke problemen. Door samen te werken en informatie uit te wisselen op lokaal en Europees vlak kunnen nieuwe succesvolle ideeën gedeeld worden.

- Verschillende vormen van financiering

In de laatste jaren zijn heel wat nieuwe vormen van financiering opgedoken: micro-bijdragen, *crowdfunding*, privaat-publieke

Belangrijkste commerciële activiteiten in familiaal beheerde erfgoedhuizen

Openstelling van het huis en/of het omliggende terrein voor bezoekers.

55%

Aantal jaarlijkse bezoekers (geëxtrapoleerd) in familiaal beheerde erfgoedhuizen: 51,9 miljoen bezoekers.

51,9m
visitors

Eigenschappen van erfgoedhuizen in familiaal bezit: resultaten van de bevraging*

Ze bevinden zich in:

53%

Plattelandsgebieden

36%

Dorpen of kleine steden

11%

Stadscentra

55%

Openstelling van het huis en/of het omliggende terrein voor bezoekers.

45%

Aanwezigheid van landbouwactiviteiten op de omliggende gronden.

40%

Ontvangst van bezoekers voor trouwfeesten, conferenties, vergaderingen, overnachting en traiteursdiensten.

35%

Gebruik voor creatieve toepassingen waaronder televisie, film en commerciële fotografie.

27%

Verhuring van een deel van het huis aan een derde partij.

Grootte van het huis

29%

46%

13%

12%

29%: bewoonbare oppervlakte kleiner dan 500 m²

46%: bewoonbare oppervlakte tussen 501 m² en 2500 m²

13%: bewoonbare oppervlakte tussen 2501 m² en 5000 m²

12%: bewoonbare oppervlakte groter dan 5000 m²

62% van de erfgoedhuizen zijn reeds meer dan 75 jaar in familiaal bezit / 21% voor minder dan 25 jaar.

* bevraging uitgevoerd tussen december 2018 en februari 2019. Er werden 1084 antwoorden ingezameld in 27 Europese lidstaten.

partnerschappen, ... Soms kan hiervan handig gebruik gemaakt worden voor het duurzaam maken van het bedrijfsmodel van het erfgoedhuis.

- Multifunctioneel

Heel vaak zijn erfgoedhuizen in familiaal bezit betrokken bij een unieke activiteit. Uit de voorgestelde studie blijkt evenwel dat erfgoedhuizen die verschillende handelsactiviteiten ontwikkelen doorgaans winstgevender zijn dan andere. Door meerdere handelsactiviteiten naast elkaar te ontwikkelen, kunnen immers de mindere opbrengsten van de ene handelsactiviteit gecompenseerd worden door hogere opbrengsten uit andere handelsactiviteiten.

- Duurzaam

Klimaatwijziging en biodiversiteitsverlies zijn wereldwijde problemen. Steeds meer mensen willen ook bijdragen aan de strijd tegen de klimaatopwarming of aan de strijd tegen het verlies aan

biodiversiteit. Door gebruik te maken van milieuvriendelijke materialen en technieken en door duurzame diensten te ontwikkelen, kunnen eigenaars van erfgoedhuizen in familiaal bezit dan ook een nieuw segment aan klanten voor zich winnen.

3. Leer van elkaar

De studie heeft ook een heel interessant hulpmiddel ontwikkeld. Via het beantwoorden van enkele vragen wordt het bedrijfsmodel en de mogelijkheden van het erfgoedhuis bepaald, krijg je een hele reeks voorbeelden van andere erfgoedhuizen voor ogen en een beter inzicht van hoe zij te werk gaan. Op deze manier krijg je als eigenaar een goed overzicht van de mogelijkheden en doe je de nodige inspiratie op om ook jouw bedrijfsmodel te innoveren.

PRODUCT INFORMATIE

TUPOLEUM® IS ONTWIKKELD OM SCHADE DOOR WILDPOPULATIE TE VOORKOMEN.

Het nieuwe door T&F ontwikkelde verdwijnmiddel bestaat uit **etherische oliën**. Het hoge aandeel van olie-achtige substanties veroorzaakt een **langdurige verdamping van de werkzame geurstoffen** en diverse toepassingsmogelijkheden per diersoort.

Tupoleum® Zuil met pin

Tupoleum® karton kokers

Tupoleum® Zuil

GEBRUIK

Deze voor dieren onaangename en doordringende ruikende dispersie is voor zowel mensen als dieren niet giftig, volledig onschadelijk voor de gezondheid en niet gevaarlijk voor de bodem en het grondwater.

TOEPASSING

Het plaatsen van **TUPOLEUM®** zuilen, afhankelijk per diersoort:

- › agrarische en bosbouw sector
- › tankparken
- › golf- en sportvelden
- › vliegvelden
- › begraafplaatsen
- › volkstuinen
- › stedelijke gebieden
- › taluds bij wegen en spoorlijnen

TUPOLEUM® VOORDELEN

- + 100% biologisch afbreekbaar
- + Geen gevaar voor mens & milieu
- + Geen gevaar voor flora, fauna & grondwater

GROOT EN KLEIN WILD

Natuur

Nieuwe projectsubsidies van jagers voor jagers

Auteurs: Alexander Therry, Natuurinvest & Valérie Vandenabeele
Met dank aan Prof. Bart Muys (KU Leuven) en Jeroen Panis (Natuur en Bos van de Vlaamse Overheid) voor nazicht.

Dankzij de oprichting van het jachtfonds, kunnen jagers vanaf nu aanspraak maken op subsidies uit de eigen middelen. Het jachtfonds bundelt immers de inkomsten uit jachtverloven en –vergunningen, openbare verpachtingen en jachtexamen, met als doel terug te stromen naar de eigen sector. De nieuwe projectsubsidies die in dit artikel worden toegelicht, worden volledig gespijsd uit het eigen jachtfonds, m.a.w. van een private sector voor een private sector.

Nieuwe administratief eenvoudige subsidie

Binnen het kader van Horizon 2020 – dit is een Europees programma met cofinanciering voor ontwikkeling van onderzoek en innovatie – sloegen Natuurinvest en KU Leuven de handen in elkaar om te zoeken naar nieuwe vormen van beleid en busi-

Maatregelen ondersteunen die de natuur, en meer bepaald het bos, veerkrachtiger maken en waar alle diersoorten baat bij hebben.

nessmodellen ten voordele van bosesystemen. Het project genaamd SINCERE staat dan ook voor “Spurring INovations for forest eCosystem sERVICES in Europe”. Daarbij zullen zij opportuniteiten in samenwerking met de private sector, waarbij het jachtfonds een ideaal flexibel instrument vormt om nieuwe modellen voor projectsubsidies uit te testen. Het project focust meer specifiek op bossen en onderzoekt via deze proeftrajecten hoe nieuwe ecosysteemdiensten uit bossen voordelig kunnen zijn voor beseigenaars én bijdragen aan bredere maatschappelijke doelen zoals jacht.

SINCERE werkt in 9 Europese regio's en 2 cases in Peru en Rusland. Tijdens het 4-jarige SINCERE project in de Vlaamse case worden 2 pilootprojecten uitgewerkt in nauwe samenwerking met Natuur en Bos van de Vlaamse Overheid en verschillende stakeholders, waaronder ook Hubertusvereniging Vlaanderen en het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos (met Landelijk Vlaanderen en de Bosgroepen).

Er werd beslist om de focus van de projecten te leggen op de jacht als ecosysteemdienst en te werken met het alternatief subsidiemodel van een **inkoopveiling**. Het doel is te komen tot een efficiënter gebruik van de beperkte financiële middelen ter ondersteuning van een duurzaam wildbeheer. Voor de subsidie werden volgende 2 types projecten weerhouden.

Subsidie “biotoopherstel in beboste jachtgebieden”

Samen met de jagers en wildbeheereenheden werkt Vlaanderen al geruime tijd aan een doordacht en planmatig faunabeheer met het oog op een duurzaam gebruik van het wild en het voorkomen van schade. Daarbij willen we ook de leefgebieden van jachtsoorten verbeteren en de biodiversiteit versterken, bijvoorbeeld door een grotere

Tot 15 januari kan je een nieuwe projectsubsidie aanvragen voor gronden die gelegen zijn in een jachtplan. In heel Vlaanderen kan je de subsidie aanvragen voor biotoopherstel in beboste jachtgebieden en in een aantal gemeenten in de Kempen en Limburg voor aanleg van everbuffers. De aanvraag gebeurt volgens een nieuw type van inkoopveiling. Alle details kan je vinden op de website van Natuur en Bos, of neem contact op met ons voor persoonlijk advies en ondersteuning.
<https://www.natuurenbos.be/projectoproep-biotoopherstel-in-beboste-jachtgebieden>
<https://www.natuurenbos.be/projectoproep-aanleg-everbuffers>, in gemeentes met postcodes: 2300 2360 2370 2380 2400 2440 2450 2460 2470 2480 2490 3500 3520 3530 3550 3560 3580 3590 3600 3620 3630 3640 3650 3660 3665 3670 3680 3690 3730 3740 3770 3790 3900 3910 3920 3930 3940 3945 3950 3960 3970 3990

We kijken uit naar innovatieve ideeën die mogelijk efficiënter en financieel interessanter zijn.

variatie aan te brengen in het landschap. Deze eerste projectsubsidie beoogt dus maatregelen te ondersteunen die de natuur, en meer bepaald het bos, veerkrachtiger maken en waar alle diersoorten baat bij hebben.

Maatregelen kunnen zijn: het aanleggen of verbeteren van kleine landschapselementen, zorgen voor meer diversiteit en structuur in het bos zelf of in de mantel-zoomvegetatie. Maar het kan ook gaan om het beter inrichten van open plekken in het bos

met inheemse struiken en soorten of de waterhuishouding verbeteren, overtollige nutriënten afvoeren... Ook bestrijden van uitheemse plantensoorten, de boomsoortensamenstelling verbeteren, een onderetage in populierenplantages voorzien... De lijst is op zich niet limitatief, maar moet bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit van het bos en milieu en past ook perfect in inrichtingswerken voor Natura 2000.

De maatregelen moeten uitgevoerd worden tussen mei 2020 en april 2021 en minstens 10 jaar in stand gehouden worden, er moet een jachtplan zijn voor het gebied, de subsidie is niet cumuleerbaar met andere subsidies. De subsidie kan je in het inkoopveilingssysteem indienen voor een bedrag van € 5.000, € 10.000 of € 15.000. Alle voorwaarden en selectiecriteria vind je in de infobundel op de website. In totaal zal voor een totaal budget van € 150.000 aan projecten uit de 3 categorieën gesubsidieerd kunnen worden.

Subsidie “aanleg everbuffers”

Dankzij jarenlange inspanningen zien we een toename van bepaalde wildsoorten. Een goede indicator voor robuustere ecosystemendiensten, maar eveneens een mogelijke bron van ongenoegen, zeker in een verstedelijkt gebied met hoge gronddruk. We hebben het natuurlijk in eerste instantie over de toenemende everzwijnenproblematiek. Het aantal everzwijnen is immers dermate toegenomen dat verschillende maatregelen nodig zijn om de populatie onder controle te houden en schade te beperken. Eén van die maatregelen is de aanleg van zogenaamde everbuffers, een eenvoudig principe dat al in een aantal andere Europese landen

wordt toegepast: stroken met lage vegetatie worden aangelegd op aan bos grenzende akkerpercelen om het afschot van everzwijnen gemakkelijker te maken.

Concreet gaat het voor de subsidie om het aanleggen van een strook lage vegetatie (pakweg max. 50 cm) tussen een bos en hoog cultuurgewas (meestal maïs). De meest voor de hand liggende bufferstrook

De herstelprojecten die het best scoren per categorie, zullen de projectsubsidie toegewezen krijgen.

zal wellicht uit gras bestaan, maar elke lage vegetatie is mogelijk. We kijken uit naar innovatieve ideeën die mogelijk efficiënter en financieel interessanter zijn. Weet dat alle kosten in rekening mogen worden gebracht, dus ook het verlies aan opbrengst die de landbouwer verwacht!

Deze projectsubsidie beperkt zich tot de gebieden waar everproblemen courant zijn, zie kader. De percelen moeten in een jachtplan zitten met afschotplan voor everzwijn. De strook moet tussen 9 en 18 m breed zijn, geen beheerovereenkomst van de VLM betreffen en over de volledige contactlijn van bos tot akker lopen met een vrij zicht van minstens 50 m. De oppervlakte van zowel het akker- als bosperceel moet minstens 0,25 ha zijn. De strook moet aanwezig zijn van maart tot december 2020. De aanvraag voor de subsidie moet herleid worden naar €/m². Alle voorwaarden en selectiecriteria vind je in de infobundel op de website. Voor deze projectoproep is een totaal budget van € 50.000 voorzien.

Inkoopveiling?

Hoe werkt nu het systeem van inkoopveiling? Het is in feite het tegenovergestelde van openbare (jacht)verpachting. Bij een openbare (jacht)verpachting biedt een eigenaar een stuk grond aan en de hoogste bidder krijgt het (jacht)recht. Bij een inkoopveiling vraagt – in dit geval de overheid – aan de markt (de eigenaars/beheerders) om een dienst (hier een biotoopherstel of everbuffer).

In het geval van het biotoopherstel is het vrij eenvoudig. Men zal een biotoopherstel vragen voor een vast bedrag (beheerder kiest tussen een project voor de categorie € 5.000, € 10.000 of € 15.000). Dan zal men aan de hand van criteria scoren wie het

Het jachtfonds vormt een ideaal flexibel instrument om nieuwe modellen voor projectsubsidies uit te testen.

meeste of het beste biotoopherstel kan realiseren voor dat bedrag. De herstelprojecten die het best scoren per categorie, zullen de projectsubsidie toegewezen krijgen, tot het voorziene budget op is.

In het geval van de everbuffers werkt het omgekeerd en wat ingewikkelder. Men vraagt om een everbuffer aan te leggen, maar nu ligt het bedrag niet vast! De prijs per oppervlakte-eenheid wordt nu meegenomen als doorslaggevende factor. Men zal op basis van de prijs dus de projecten rangschikken van goedkoopst naar duurst. M.a.w. wie kan de dienst (everbuffer) het goedkoopst leveren en hoe kunnen we er dus de meeste realiseren? Met behulp van

een rekenblad zal dan worden berekend hoeveel projecten kunnen gefinancierd worden binnen het beschikbare budget. Interessant hier is dat er, omwille van economische optimalisatie, een specifieke regel is: indien vb. 10 projecten kunnen gefinancierd worden, krijgen de 10 goedkoopste projecten allen dezelfde subsidie per oppervlakte-eenheid die aangevraagd werd door de duurste van die 10 goedkoopste projecten. M.a.w. Project A dient in voor een eenheidsprijs van € 1.000 per hectare, Project B dient in voor € 1.050, Project C dient in voor € 1.125...

Project J dient in voor € 1.610. Dan zal project A € 1.610 per hectare krijgen, project B ook € 1.610 krijgen, enz.

Ingewikkeld?

Echt niet! Wens je een bosbiotoop te herstellen of een everbuffer aan te leggen, kijk dan gewoon hoeveel subsidie je hiervoor minimaal zou willen, alle kosten en middelen in rekening gebracht, om de realisatie te doen en dien je voorstel in. Positief is dat de administratie minimaal is!

De administratie beperkt zich tot het invullen van de korte projectfiche (zie website) met je gegevens, locatie van het project en voor het biotoopherstel een korte beschrijving. Op het einde volstaat een kort verslag over de werken en resultaten van het project met eventueel enkele foto's als bewijsmateriaal en/of terreinbezoek. Eenvoudiger kan haast niet, toch?

DE PARTNER VOOR HET UITWERKEN VAN UW SINCERE-BIOTOOPPROJECT

Nico Deryckere biotoopconsultancy en beheer

BERGELEN 49 - 8560 GULLEGEM

+32 478 95 56 49

BIOCREA.BE

NICO@BIOCREA.BE

Bos

Ontwikkelingen in onze onbeheerde bossen: over dood hout, veteraanbomen en de soortenrijkdom die er mee samen gaat

Ondanks hun grote dimensies en hoge leeftijd zijn de beuken in het bosreservaat van het Zoniënwood nog zeer vitaal, en kennen nog steeds een goede groei. Het gesloten kronendak zorgt er bovendien voor een vochtig en koel microklimaat waardoor de bomen weinig te lijden lijken te hebben van de voorbijge droge zomers. © Kris Vandekerkhove

Auteur: Kris Vandekerkhove, senior onderzoeker boscologie, INBO

Bron: Vandekerkhove K., 2019. Status and development of old-growth elements and biodiversity in secondary succession of unmanaged temperate forests. Doctoraatsscriptie UGent en INBO.

Onze bossen in West-Europa worden al eeuwenlang intensief beheerd door de mens. Hierdoor verschillen deze bossen sterk van natuurlijke bossen. Typische elementen uit de verouderingsfase van natuurlijke bossen, zoals grote hoeveelheden dood hout of oude, monumentale bomen waren er verdwenen. Ook de soorten die hieraan gebonden zijn, kregen het moeilijk.

De afgelopen decennia werden overal in Europa zogenaamde 'bosreservaten' opgericht, waar men het bos volledig spontaan laat ontwikkelen. Ook bij ons in Vlaanderen wordt sinds 1995 zo een netwerk van onbeheerde bossen uitgebouwd. De doelstelling van deze reservaten is tweeledig: enerzijds zijn ze belangrijk voor natuurbehoud, anderzijds vormen het belangrijke onderzoeksites, waar we spontane processen kunnen bestuderen. Daardoor kunnen we ons dan een beter beeld vormen van hoe onze bossen functioneren als je de invloed van de mens wegneemt. Ze vormen dus belangrijke referenties voor natuurgestuurde bosbeheer.

Doctoraat

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) voert al ruim 20 jaar onderzoek uit in deze reservaten. Dat leverde al heel wat interessante nieuwe kennis op. Een deel van deze kennis is nu gebundeld in een doctoraat (*Vandekerkhove, 2019; meer info onderaan het artikel*). Het onderzoek is vooral toegespitst op de processen die optreden als voormalig beheerde bossen

geleidelijk aan terug ontwikkelen naar een meer natuurlijk bos. De dynamiek in deze voorheen beheerde bossen is anders dan in natuurlijke bossen. Deze bossen vertonen nog niet het typische 'dynamische evenwicht' van een natuurlijk climaxbos, maar volgen een geleidelijke successie in de richting van dit evenwicht. Daarbij verandert de soortensamenstelling, neemt de levende en

dode biomassa toe, verandert de leeftijdsopbouw... In het doctoraat concentreerde de auteur zich op de ontwikkeling van twee prominente en typische structuurelementen die natuurlijke bossen onderscheiden van half natuurlijke beheerde bossen, met name de hoeveelheid dood hout en de aanwezigheid van oude monumentale bomen.

In onbeheerde bossen neemt de hoeveelheid dood hout geleidelijk aan toe. Gemiddeld duurt het zo'n 100 jaar tot die hoeveelheid vergelijkbaar is met echte oerbossen.

© Kris Vandekerckhove

Dood hout is essentieel voor de biodiversiteit in bossen. In het dode hout ontwikkelt zich een zeer grote rijkdom aan soorten, zoals kevertjes en zwammen; zo'n houtzwam is op zijn beurt dan weer de habitat voor een zeer rijke levensgemeenschap. © Kris Vandekerckhove

Het onderzoek naar de opbouw van dood hout in onbeheerde bossen was toegespitst op eik- en beukgedomineerde reservaten met uiteenlopende periodes van spontane ontwikkeling. Hieruit kon opgemaakt worden dat de netto toename van dood hout verloopt aan een tempo van 1 - 1,5 m³ ha/jaar. Als we weten dat de hoeveelheid dood hout in natuurlijke bossen fluctueert tussen 50 en 300 m³ per ha, kunnen we besluiten dat het 50 - 100 jaar zal duren vooraleer een voormalig beheerd bos de hoeveelheden dood hout van een natuurlijk bos (in de verschillende afbraakstadia), zal bereiken.

Voor het onderzoek naar oude monumentale bomen werd een casestudie uitgevoerd in het oudste gedeelte van het bosreservaat Zoniënwoud. Er werd vastgesteld dat de grote beuken hier alle verwachtingen, gebaseerd op literatuur, overtreffen. Blijkbaar

combineren deze bomen een uitzonderlijk goede groei met hoge leeftijd, wat ervoor zorgt dat ze vermoedelijk behoren tot de grootste beuken ter wereld. Ook hun aantallen per ha zijn uitzonderlijk hoog. De verklaring ligt in een combinatie van zeer gunstige groeiomstandigheden, maar ook het vroegere beheer dat ervoor zorgde dat de bomen ook in hun jeugdfase voldoende ruimte hadden om ongehinderd te groeien. Deze resultaten dwingen om een aantal basisaannames over dimensies en maximale leeftijd van beuken in Noordwest-Europa bij te stellen. Het toont ook aan dat het wel degelijk zin heeft om ook in Vlaanderen reservaten in te richten en te bestuderen: vaststellingen en metingen in Duitse of Tsjechische reservaten zijn immers niet zomaar over te nemen in onze klimaatzone.

Ook de gevolgen van nietsdoen op de ontwikkeling van de biodiversiteit werden geanalyseerd. Om de effecten op de kruidlaag te bekijken, werden vier bosreservaten geselecteerd op rijke leembodems, onder andere in Hallerbos en Meerdaalwoud. Op deze bodems heb je van nature een zeer rijke flora, dus kan je ook beter de effecten op de soortenrijkdom bestuderen. Er werd vastgesteld dat de soortenrijkdom in de kruidlaag duidelijk afneemt wanneer nulbeheer wordt geïntroduceerd. Dat was een beetje zoals verwacht. Vooral lichtminnende soorten en soorten die gebonden zijn aan verstoring gaan logischerwijze achteruit.

Maar de karakteristieke soorten van voedselrijke loofbossen, zoals de typische voorjaarsflora (met bosanemoon, daslook, stekelvarens...), doen het wel zeer goed bij nulbeheer en nemen heel duidelijk toe in bedekking.

Dat was wel een verrassing want veel botanici gaan er nog altijd van uit dat ook deze planten baat hebben bij regelmatige kappingen. Wij zagen net het tegendeel: in de aangrenzende beheerde delen van het bos nemen die soorten ook toe (onder invloed van verminderde zure deposities), maar veel minder dan in de reservaten.

Tenslotte werd gekeken naar de soorten die in dood hout leven. Als de hoeveelheid dood hout toeneemt in die onbeheerde bossen zou je verwachten dat dit ook een positief effect heeft op die soorten. Alleen stelt zich de vraag: zijn deze soorten er nog wel, na eeuwen van bosbeheer waarbij alle dode hout werd weggenomen, of hebben ze onze bossen terug kunnen koloniseren? Misschien zorgen we wel voor een biotoop voor soorten die er niet meer zijn? Om dat na te gaan, werden twee soortengroepen geselecteerd: doodhoutpaddenstoelen en doodhoutkevers. Voor het onderzoek naar de paddenstoelen werden enerzijds de verspreidingsgegevens over de laatste 50 jaar bekeken en anderzijds een doorgedreven inventarisatie in het Zoniënwoud uitgevoerd. Er werd gewerkt met een aantal casestudies waarbij specialisten werden ingehuurd om doodhoutkevers te inventariseren. In beide gevallen werd de vergelijking met buitenlandse reservaten gemaakt, zowel voormalig beheerde bossen als echte oerbossen.

De fauna van bossen bevat zowel licht- als schaduwminnende soorten. Voor de lichtminners (zoals deze gouden tor) is het belangrijk om ook lichtrijke bosbestanden met zonbeschenen dood hout en nectarplanten te hebben. Leg die vooral aan de rand van het bos, want te veel openheid centraal in het bos is nefast voor het microklimaat, waar zeer veel schaduwminners van afhankelijk zijn. © Kris Vandekerckhove

De grootste beuk in het Bosreservaat Joseph Zwaenepoel is ruim 46 m hoog en heeft een diameter van 159 cm. Zijn totale bovengrondse volume bedraagt ca. 60 m³. Daarmee is het één van de grootste beuken ter wereld.
© Kris Vandekerckhove

Er werd vastgesteld dat de soortgemeenschappen van houtbewonende zwammen en kevers in onze bosreservaten duidelijk verarmd zijn in vergelijking met echte oerbossen in Centraal Europa, maar toch nog behoorlijk soortenrijk zijn. Bovendien kunnen ze de vergelijking met reservaten in onze buurlanden goed doorstaan. De resultaten tonen aan dat ook deze soorten gunstig reageren op de toename van het aandeel dood hout en oude bomen. De mate waarin ze deze nieuwe habitat kunnen koloniseren hangt sterk af van de mate dat ze zich kunnen verspreiden en hoe specifiek de habitateisen zijn die ze stellen. Soorten

die mobiel zijn en geen al te hoge eisen stellen aan het dode hout dat aanwezig is, kunnen vrij snel koloniseren. Andere soorten die weinig mobiel zijn of heel specifieke eisen stellen, komen achter of zullen nooit in staat zijn om onze reservaten te koloniseren. Soms is het ook gewoon een kwestie van tijd en toeval.

Daarbij is ook belangrijk aan te geven dat in beide groepen, net als bij veel andere organismen, er zowel soorten zijn die baat hebben bij meer licht in het bos (bv. windvalgaten), als soorten die heel strikt gebonden zijn aan het typische vochtige en gedempte bosmicroklimaat onder een gesloten kronendak.

Aanbevelingen voor het bosbeheer

Op basis van al deze resultaten werden een aantal aanbevelingen geformuleerd voor het bosbeheer, waardoor de typische soorten van de verouderingsfase in bossen ook in beheerde bossen kansen kunnen krijgen. Daarbij is het belangrijk om te streven naar functionele netwerken van oud-bos-elementen: stukken bosreservaat in combinatie met kleinere 'set-aside' percelen en bomengroepen, behoud van dood hout en 'habitatbomen' in de beheerde bosdelen.

Het is ook belangrijk om centraal in het bos bewust te kiezen voor een gesloten boskern die essentieel is voor de schaduwsoorten die het bosmicroklimaat nodig hebben.

Schematische voorstelling van een goede zonering van beheertypes in grotere boscomplexen in functie van biodiversiteit. Centraal in het complex gaan we voor beheertypes die het microklimaat van het bos in stand houden: onbeheerde zones (paars en felgroen) afgewisseld met multifunctioneel bos met kleinschalige kappingen en schaduwboomsoorten (donkergroen). Bosbeheer met lichtboomsoorten (groen), kapvlaktes en permanente open plekken, hakhout... (lichtgroen) bevinden zich in de periferie. Verspreid in het bos worden ook 'habitatbomen' gespaard (rode stippen). © Kris Vandekerckhove

Ze worden 'coldspots' (in contrast tot 'hotspots') genoemd. In de beheerde bosdelen ga je daar bewust kiezen voor 'boomgericht beheer' en uitkapbossen, zodat het kronendak zo weinig mogelijk verstoord wordt. In de periferie van het boscomplex wordt ruimte voorzien voor lichtminnende soorten (ook boomsoorten). Daar kan bij het beheer gekozen worden voor lichtrijke bosbeheertypes met grotere groepenkappen. Dit zijn ook de plaatsen waar je open plekken in het bos, zowel permanente als tijdelijke, het best kunt leggen.

Aanbevelingen voor het beleid

Het doctoraat eindigt tenslotte met een aantal aanbevelingen voor het beleid: er wordt een pleidooi gehouden voor hernieuwde aandacht voor onbeheerde bossen en hun langlopende wetenschappelijke opvolging en er worden een aantal veelbelovende pistes verkend voor toekomstig onderzoek, zoals radarbeelden (LiDAR) en nieuwe technieken voor DNA-analyse (meta-barcoding) van bodem- en houtstalen.

Je kunt het doctoraat integraal downloaden via www.inbo.be onder 'publicaties' (maak gebruik van de zoekfuncties).

Deze kennis uit het bosreservatenonderzoek wordt niet alleen gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften. Regelmatig geeft het INBO een 'bosreservatennieuws' uit, een magazine bedoeld voor het bredere publiek, waarin de belangrijkste en meest interessante bevindingen worden gebundeld. Ook deze nieuwsbrieven zijn terug te vinden op de INBO-website.

OP ZOEK NAAR
EEN KLARE EN BEGRIJPBARE FORMULE
VAN LANDBOUW OP UW GROND?

AGRILAND, UW BESTE PARTNER!

WWW.AGRILAND.BE · E-MAIL: SUPPORT@AGRILAND.BE · TEL.: 010 232 900

Landgoed in de kijker

De kerkfabriek van Perk

Vlaamse en landelijke identiteit *pro Deo*

Interview door: Alec van Havre

De identiteit van het Vlaamse landschap wordt niet alleen door opvallende elementen bepaald, maar wordt gemaakt door een fijnmazig weefsel, dat vele gediversifieerde actoren telt. Het loont dan ook even de moeite om aandacht te schenken aan een landelijke en dorpse kerkfabriek als deze van Perk (Steenokkerzeel), juist tegen de Vlaamse Rand rond Brussel en verscholen achter de luchthaven van Zaventem. Dit omwille van het belang als hoeder van heel wat waarden die met de Vlaamse lokale gemeenschap geassocieerd en gedeeld worden. Hierover gaan wij graag in gesprek met enkele leden van de kerkraad van Perk: voorzitter Paul de Lannoy, secretaris Andrea Gillis, penningmeester (en gewezen schepen) Jos Dewinter en raadslid Karel Ser-vranckx, (oud-burgemeester van Steenokkerzeel), die door hun vrijwillige inzet letterlijk en figuurlijk de kerk in het midden houden en resoluut gaan voor het duurzaam beheer van het patrimonium.

AvH : voor velen is een kerkfabriek een onduidelijke instelling uit een zuiver katholiek verleden. Kan u het huidige statuut en de maatschappelijke opdracht even duiden?

AG: dit is ook normaal, want kerkfabrieken dateren uit de middeleeuwen. In de moderne tijd heeft een kerkfabriek in essentie een dubbele context. Die context gaat in oorsprong terug tot het concordaat dat eerste consul en later keizer Napoleon in 1801 met Paus Pius VII afsloot om de werking tussen kerk en staat vast te stellen. Vooreerst is zij een openbaar bestuur, dat in Vlaanderen sinds 2004 en dankzij minister Van Grembergen, uniform geregeld wordt door het Eredienstendecreet. Hierin is dus ook voorzien in het toezicht door de burgerlijke overheid. Daarnaast heeft zij een elementaire kerkelijke functie, door de eredienst materieel mogelijk te maken in de kerkgebouwen. Artikel 4 van het decreet beschrijft duidelijk de opdracht: *“De kerkfabriek is belast met de zorg voor de materiële voorwaarden die de uitoefening van de eredienst en het behoud van de waardigheid ervan mogelijk maken. De kerkfabriek is belast met het onderhoud en de bewaring van de kerk of kerken van de parochie en met het beheer van de goederen en de gelden die eigendom zijn van de kerkfabriek of die bestemd zijn voor de uitoefening van de eredienst in de parochie.”* Aldus valt de kerkfabriek niet samen met de parochie, maar is het een burgerlijke openbare instel-

ling tussen de overheid en de parochie in. Het basisconcept is de vrijheid van eredienst materieel mogelijk te maken binnen een verantwoordelijk administratief kader en onder toezicht. Gezond rentmeesterschap maakt dus de essentie van de werking uit. Tegenover de rechten, moeten de plichten openbaar en goed ingevuld worden.

AvH: de organisatie en kerntaken zullen onze lezers interesseren. Hoe gaat dit allemaal in zijn werk?

PdL: wettelijk is er één kerkfabriek voorzien per parochie, die bestuurd wordt door een kerkraad. De kerkraad wordt via bekendmaking en oproep tot kandidaten om de drie jaar voor de helft verkozen op basis van coöptatie (met uitzondering van de door de bisschop aangestelde verantwoordelijke van de parochie). Zijn er binnen de gemeente meerdere parochies en dus kerkfabrieken, dan wordt ook voorzien in een overleg- en coördinatieorgaan om de zaken overzichtelijk te houden voor de overheid: het centraal kerkbestuur. Via dit orgaan worden dan de jaarrekeningen van de kerkfabrieken voor goedkeuring bij de gemeente en de provinciegouverneur ingediend en wordt de discussie inzake investeringen en meerjarenplannen gevoerd.

JD: de zorg voor de gebouwen met betrekking tot de eredienst in de parochie is de belangrijkste taak en dit ongeacht wie de eigenaar van het gebouw is (kerkfabriek, gemeente, soms andere entiteiten). Het betreft dus het onderhoud, de herstellingen (ook grote), het installeren en gebruik van nutsvoorzieningen (zoals verwarming, water,

elektriciteit), verzekering van de gebouwen, verzekering van de vrijwilligers in het kerkgebouw, alle onkosten m.b.t. veiligheid en netheid van de gebouwen, meubilair en kunstvoorwerpen, de inhoud van het gebouw, enz. Als men weet dat ongeveer de helft van deze gebouwen beschermd zijn, is dit maatschappelijk een belangrijke opgave. Maar eveneens een complexe en dure verantwoordelijkheid. Het grootste deel van het budget gaat dan ook hier naartoe. Zware onderhoudskosten of investeringen kunnen kerkfabrieken vaak niet alleen aan. De inbreng van de toezichthoudende overheid wordt dan gevraagd en veelal geregeld via de meerjarenplannen.

Daarnaast is er ook het materieel mogelijk maken van de liturgie (de eredienst). Dit betreft de zorg en kosten voor de liturgische voorwerpen, alle produkten die tijdens de eredienst verbruikt worden, de versiering, het drukwerk, enz. De inhoud van de eredienst en het parochieleven buiten de eredienst zijn echter de verantwoordelijkheid van de pastorale verantwoordelijken, niet van de kerkfabriek. Voor dit laatste moet de parochie dan ook zelf financieel instaan, niet de gemeenschap.

Om haar taken te bekostigen, beheert de kerkraad ook het eigen patrimonium van de kerkfabriek. Dit zijn alle bezittingen van de kerkfabriek, zowel roerend (banktegoeden) als onroerend (gronden, gebouwen) buiten de gebouwen bestemd voor eredienst.

De kerkfabriek moet wettelijk haar middelen als een goede huisvader beheren, en liefst zo rendabel mogelijk, om de nodige inkomsten te genereren voor haar taken en haar werking. Dat laatste doen wij ook, want voor het boekjaar 2018 sloten wij af met positieve cijfers wat exploitatie (dagelijkse werking) en investeringen betreft, zodat de gemeente niets moest bijpassen. Dit was eveneens te danken aan de verkoop van bouwgrond.

AvH: hoe ziet u de toegevoegde waarde van het beheer van de kerkfabriek vanuit het perspectief van de landelijkheid?

KS: zorg, verantwoordelijkheid en rekening worden beoogd en dit wordt vrijwillig en gratis ingevuld door de leden van de kerkraad, zodat de bezieling die achter het beheer van het materiële schuilt, niet verloren raakt. Het landelijk en dorpse karakter kan best gedragen worden door mensen die er intrinsiek deel van uitmaken. De beheerder is vaak even belangrijk als het beheerde, wil men tot uitstraling komen. Dit is belangrijk voor de eredienst, maar ook voor onze streekidentiteit, wetende dat de internationale luchthaven van Zaventem aangrenzend is. Een goed geïntegreerde kerkraad met landelijke en lokale maatschappelijke kennis draagt sterk bij tot de eigenheid van Perk als Vlaamse landelijke deelgemeente, zijn aanzicht, erfgoed, open ruimte, cultuur, ere-

dienst, enz. Het heeft iets affirmatief en is tevens uitnodigend van aard. Mensen zijn op zoek naar authenticiteit, eigenheid, schoonheid en verbondenheid. Wij houden daar bepaalde aspecten van in stand. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld ook door de verwantschappen van de leden van de kerkraad met een heel aantal andere landelijke en dorpse functies die in dit gebied van belang zijn: de landelijke gilde, KVLV, het kasteeldomein, de Watering der Barebeek, de wildbeheereenheid, de Heemkring Ter Ham, de Koninklijke Harmonie, de Koninklijke Fanfare Tenierskring, het parochiezaalcomité, de wielierclub Het Vliegend Wiel...

JD: kerkfabrieken houden vaak gronden aan. Dit heeft te maken met het verleden, financiële diversificatie en conservatief beheer. Dankzij onze goede investeringen van de laatste jaren, kopen wij af en toe landbouwgronden aan. Deze worden aan lokale landbouwers en jagers verpacht en dit zorgt voor continuïteit voor deze landelijke activiteiten en draagt bij tot het behoud van de open ruimte en het overblijvende platte-landskarakter rond Perk. De kerkfabriek telt 11 pachters op 20 percelen landbouwgrond voor een totale oppervlakte van 22 ha. Het heeft ook enkele bouwgronden in eigendom en 3 huurwoningen (halfopen bebouwing).

PdL: de dorpskern is zeer bepalend voor het landelijk aanzicht van Perk. Wij beheren er de Sint-Niklaaskerk, die teruggaat tot de 12e eeuw, alsook de pastorie gelegen aan de overkant. Beiden zijn eigendom van de gemeente. Recent hebben wij vanuit eigen middelen de eigendom verkregen van het Heilig Hartbeeld (1931) op de Molenberg, gebouwd op het voetstuk van de voormalige graanmolen, en van de kapel O-L-V van het Heilig Hart aan de Broomstraat. Deze kleinere religieuze monumenten tekenen

het landschap en met de kerkfabriek als beheerder is de toekomst ervan verzekerd.

AvH: Kan u het historisch-culturele aspect even verder belichten? Dergelijke elementen verwacht men immers niet in een kleine dorpskerk en zijn alle aandacht waard.

AG: Perk is vooral gekend omdat de internationaal befaamde schilder David Teniers II de Jonge (1610-1690) er 30 jaar leefde en werkte. Een mooie grafsteen met zijn heraldische wapens en die van zijn echtgenote siert de kerkmuur. Teniers was vooral de schilder van plattelandstaferelen en van Vlaamse kermissen. Vele van zijn schilderijen hebben onze omgeving vereeuwigd. In de kerk hangt "De vlucht naar Egypte", "Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Dominicus" hangt op het noordaltaar en de "Heilige Familie" is te vinden bij het zuidaltaar.

In dezelfde tijd gaf de toenmalige burgemeester van Brussel en vriend van Rubens, Frederik de Marselaer, baron van Perk, aan de bekende "Calcksneyder" en stukadoor Jan Christiaan Hansche (1668-1670) de opdracht om het prachtige stucplafond met reliëfvoorstellingen van O-L-Vrouw, St-Niklaas en de vier evangelisten te realiseren. Dit werk valt nog steeds in de kerk te bewonderen en maakt er de fierheid van uit. Het andere meesterstuk is het orgelstuk in 1716, door Carolus Dillens gebouwd, waarbij de maatvoering van het pijpwerk en de intonatie ervan in detail afgestemd zijn op de concrete akoestiek van de kerkruimte, het grote stucplafond inbegrepen. De twee werken zijn dus harmonisch op elkaar aangewezen, een unieke combinatie.

Perk is eveneens het geboortedorp van kardinaal Goossens, aartsbisschop van Mechelen van 1884 tot 1906, die consequent

de encycliek Rerum Novarum voorstond en belangrijke stappen gezet heeft voor de ontwikkeling van het katholiek middelbaar onderwijs. De kerkfabriek houdt de herinnering aan deze Vlaamse landbouwerzoon uit Perk in ere. Hij schopte het immers in de 19e eeuw tot primate van de Belgische kerk. Een mooi portret, verkregen van zijn familie, wordt in het kerkgebouw vertoond.

AvH: het beheer van het onroerend erfgoed is duidelijk een hoofdmissie van de kerkfabriek. Wat hield dit tijdens de laatste jaren allemaal in?

JD: tijdens de grondige restauratie in 1983 werd de kerkvloer volledig open gelegd om vloerverwarming te installeren. Daarbij werd er een archeologisch onderzoek uitgevoerd, maar dit leverde geen spectaculaire vondsten op. Het Dillensorgel werd in 2010-2012 gerestaureerd en wordt jaarlijks onderhouden. De kosten hiervan bedroegen ongeveer € 230.000, waarvan 80% erfgoedsubsidies, 10% werd door de gemeente gedragen en 10% werd gedragen door de kerkfabriek. Dit was een belangrijk project, waarvan de voorbereiding 15 jaar geduurd heeft. De verlichting werd in 2013 vernieuwd met meer zuinige indirecte belichting van het stucplafond. De vloerverwarming op gas werd in 2015 gerenoveerd en zorgt voor een permanente temperatuur van minimum 16 °C, om het orgel in goede conditie te houden. Ook hier liepen de kosten op tot boven de € 200.000 (niet-ge-subsidieerd, wel voor de helft gedragen

door de gemeente). Isolatie en het gebruik van hernieuwbare energie moeten nog onderzocht worden. De geluidsinstallatie is vernieuwd in 2017.

KS: wij zijn ook gehouden de algemene conditie van het gebouw te verbeteren. Het meest dringende werk is het plaatsen van dakgoten rond de kerktorenvoet en het wegwerken van het insijpelend en opstijgend vocht in de muren. Hier zijn wij nu aan toe. Ook het interieur moet een grondige schilderbeurt krijgen. Tevens zijn wij een onderzoek gestart rond een gehele of gedeeltelijke renovatie van het Hansche-stuckplafond: een hele opgave en een belangrijk project. Vergelijkbare werken op stucwerk van Hansche in de Abdij van Park (Heverlee) zijn bijna voltooid. Dergelijke werken zullen ongeveer € 800.000 bedra-

gen. Als beschermd erediensgebouw met kerkenbeleidsplan kunnen wij de verhoogde erfgoedpremiepercentage van 60% aanvragen. Verder zal de kerkfabriek hiervoor zijn financiële verantwoordelijkheid nemen. Dit in samenspraak met de gemeente, die hiervoor eveneens een budget voorzien heeft. Wij kijken dus uit naar een sterk partnerschap tussen Agentschap Onroerend Erfgoed, gemeente en kerkfabriek om dit project op de beste manier te kunnen realiseren.

AvH : voor welke belangrijke uitdagingen staat u als kerkfabriek in de komende jaren?

JD: een gezond financieel beheer hebben wij intussen vorm gegeven. Deze trend moet absoluut behouden blijven. Dit vormt de basis voor een goede samenwerking met

het gemeentebestuur. Het zorgt ook voor vertrouwen en efficiëntie. Andere voorwaarden zijn transparantie en een goede communicatie naar de lokale gemeenschap over wat wij doen en waarom. Daarom moeten onze activiteiten ook passen binnen een visie over de langere termijn, waarin het maatschappelijk nut van de kerkfabriek duidelijk naar voor komt. Dat loopt best samen met de uitvoering van de meerjarenplannen. Kwalitatief beheer kan dan duurzaam verzekerd en beoordeeld worden.

KS: de algemene vergrijzing van de bevolking heeft zijn effect, niet alleen voor het vinden van gemotiveerde leden voor onze kerkraad, maar eveneens voor het aanhouden van noodzakelijke maatschappelijke referenties binnen de bevolking. Oudere dorpsgenoten weten het nog van vroeger maar de jongere generatie moet geholpen worden, wil ze haar historisch-culturele eigenheid niet aan functionele oppervlakkigheid verloren zien gaan. Natuurlijke transmissie is dus een uitdaging te lande en vooral in verstedelijkte tussengebieden zoals het onze. Het beheer van de kerkfabriek houdt een religieus, historisch-cultureel en landschappelijk kader in stand, dat de lokale gemeenschap eeuwenlang opgebouwd heeft en waarin heel wat beleefd werd. Dit blijft een mooie opgave. Multifunctionaliteit die de waardigheid van de eredienst niet aantast kan voor de toekomst ook kansen bieden. Om de authenticiteit van dit stukje Vlaanderen aan de rand van vele culturen te behouden en anderen hiertoe uit te nodigen, moet dit kader overeind blijven en op maatschappelijke medewerking kunnen rekenen. Dan zullen ook nieuwe mensen opstaan om het verder te zetten en er zorg voor te dragen. Men moet niet diepgelovig zijn om de culturele toegevoegde waarde van een mooi, historisch gedragen en functionerend kerkgebouw te onderkennen voor de eigenheid van de streek en het landschap. Aan de gemeente om het te omkaderen en te ondersteunen, aan de parochie om het te bezielen, aan de kerkfabriek om het te laten werken!

AvH: hartelijk dank voor deze interessante toelichting en proficiat voor jullie maatschappelijk engagement!

De terugkeer van de wolf in Europa

Auteur: Jurgen Tack

Eind september wezen Jan Loos (Welkom Wolf) en Sil Janssen (Natuurhulpcentrum Opglabbeek) met een beschuldigende vinger naar de jagerij als verantwoordelijke voor het verdwijnen van wolf Naya en haar welpen. Bewijs hiervoor werd niet voorgelegd. Dat is evenwel een nieuw verschijnsel in onze moderne mediacultuur: het is aan de beschuldigde om zijn/haar onschuld te bewijzen. Belangengroepen en individuen met een mening zijn aanklager geworden, zelfverklaarde onderzoeksjournalisten hebben de plaats van de onderzoeksrechter ingenomen en de sociale media zijn de nieuwe rechters.

Net om dit te voorkomen werd in Vlaanderen een Platform Wolf opgericht met daarin vertegenwoordigers van de verschillende belangenorganisaties inclusief de betrokken natuurorganisaties en de vertegenwoordigers van de Vlaamse jagerij en ook de private eigenaars. Via dit platform werd de nodige draagkracht gezocht en gevonden om de wolf een plaats te geven binnen Vlaanderen. Natuur en Bos van de Vlaamse overheid nam het voorzitterschap op zich. Het was dan ook opmerkelijk dat Natuur en Bos enkele dagen later zelf met een persbericht naar buiten kwam met een vreemde mix van feiten, verwijzingen naar een aantal inbreuken bij jagers in hetzelfde gebied zonder link naar het verdwijnen van wolf Naya en een daar los van staande conclusie dat de wolvin kwaadwillig werd omgebracht door goed voorbereide professionelen. Op zich geen verwijzing naar de jagerij. Er zijn immers ook professionele militairen actief in het gebied en professionele biologen

volgen de wolf reeds lange tijd op. Opgelet: we hebben geen enkele aanwijzing dat deze professionelen betrokken zijn. Net zoals we deze aanwijzingen niet hebben naar jagers toe. Niet professioneel handelend in dit dossier is de initiatiefnemer van het Vlaamse Platform Wolf: Natuur en Bos. Hiervan wordt verwacht dat deze een neutrale en verbindende rol speelt tussen alle partijen betrokken bij de wolf in Vlaanderen.

Het verdwijnen van wolf Naya staat niet gelijk aan het opnieuw verdwijnen van de wolf in Vlaanderen. Een recente studie die de huidige kennis over de wolvenpopulaties in Europa bij elkaar brengt, uitgevoerd door de European Landowners Organization (ELO) in opdracht van de Europese Commissie⁽¹⁾, toont aan dat alle Europese wolvenpopulaties sterk toenemen, met uitzondering van een kleine populatie in Spanje (Sierra Morena) die intussen volledig verdwenen is. In 2016 was de totale populatie wolf

in continentaal Europa toegenomen tot 17.000 stuks waarvan 13.000 tot 14.000 exemplaren in de Europese Unie voorkomen. Meer recente data worden momenteel ingezameld in het kader van de rapportering van het Europese Natura 2000 netwerk. Dat de cijfers snel oplopen, mag blijken uit de gemiddelde groei van de Duits-Poolse populatie die in de laatste jaren gemiddeld met bijna 43% per jaar aangroeit. De recent opgedoken wolven in Denemarken, Nederland en Vlaanderen behoren allen tot deze populatie. Intussen komt de wolf voor in elk van de EU-landen met uitzondering van de EU-lidstaten die eilanden zijn. In het algemeen zien we dat de populatie wolf zich verspreidt vanuit het oosten naar het westen van het continent. Ze volgen daarbij getrouw de toename van hoefdieren die eenzelfde tendens vertonen (herten, reeën en everzwijnen).

Het integrale persbericht zoals verspreid door Natuur en Bos op 30 september 2019:

Onderzoek naar verdwijnen wolvin en welpen

Ondanks heel wat inspanningen is er nog steeds geen spoor van de wolvin en haar welpen. Gelet op het feit dat die nu normaalgezien al ruim 4 maanden oud zijn, is dat niet normaal en is de hoop op een goede afloop verdwenen. De Cel Natuurinspectie van Natuur en Bos voert al enkele maanden een onderzoek, waarbij verschillende misdrijven aan het licht kwamen, maar er nog geen hard bewijs is voor wat er zou kunnen gebeurd zijn met de wolvin en haar kroost. De mannelijke wolf August is wel ongedeerd en werd dit weekend nog op camerabeelden vastgelegd.

Het laatste beeld van wolvin Naya dateert van voor de zomer. Ze was toen duidelijk drachtig. Daarna verdween ze van de radar. Er waren wel beelden van de mannetjeswolf, die voedsel aanbracht. Op een bepaald moment stopte August echter met het aanbrengen van voedsel. Ook de wolvin of de welpen verschenen op geen enkel beeld. Tijdens die periodes bleven de boswachters van Natuur en Bos en de faunaspecialisten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) naar sporen van de wolven zoeken en de stalen analyseren. Telkens zonder teken van leven van de wolvin en haar welpen.

Vergiftiging?

In de maand juli kwam er een anonieme tip binnen bij de Cel Natuurinspectie van Natuur en Bos. Daarin werd aangegeven dat de wolf opzettelijk zou vergiftigd zijn, door jagers. Door de natuurinspecteurs werd die vrij concrete piste inzake de vermeende gif verstrekker op gerichte wijze onderzocht. Op vraag van Natuurinspectie werd deze informatie geheim gehouden om het lopende onderzoek niet in gevaar te brengen. Ook de parketmagistraat bij het Ambt van de Procureur des Konings werd ingelicht en er werden een aantal analyses en vaststellingen gedaan. Er werden echter geen sporen van gif teruggevonden in de aangetroffen wolvenuitwerpselen. De

vermeende 'vergiftigingspiste' kon daarbij verlaten worden.

Ziekte?

Tijdens die periode bleven boswachters van Natuur en Bos en INBO-fauna experten het gebied systematisch doorzoeken, met voetrondes en met nazicht van de beelden uit de hoeveelheden camera's die opgesteld staan. INBO liet tevens diergeneeskundig onderzoek doen naar eventuele ziektepathogenen, zoals o.m. ook naar de zogenaamde 'hondenziekte'. Maar ook daar bleken de resultaten negatief en vonden men dus geen ziektebeelden.

Onregelmatigheden op het terrein

Tijdens een terreinronde van boswachters en natuurinspecteurs werd, in een ontoegankelijke zone niet ver van het kerngebied van de wolven, een ingerichte onregelmatige voederplaats voor het aantrekken van everzwijnen gevonden, waarlangs een uit staaldraad vervaardigde strop opgesteld hing. De stroppenhanger werd betrapt. Hiervan maakte Natuur en Bos een proces-verbaal op.

Zoektocht met drones

In de maand september werden dronevluchten uitgevoerd in een nieuwe poging om mogelijke sporen te vinden van de verdwenen wolvin en de welpen. Ook dit leverde geen spoor van de wolven op. Tijdens de dronevlucht, in samenwerking met de federale politie Limburg werd echter wel een rondrijdende jeep opgemerkt. Deze reed vlak voor zonsopgang, binnen een ontoegankelijke zone en waar er geen enkele jachtrechten toegekend zijn. Door de natuurinspecteurs werd de jeep staande gehouden. Er bevonden zich twee jagers in, die elk een geladen en schietklaar jachtgeweer binnen handbereik naast zich hadden. Er wordt tegen deze personen een PV opgesteld. Hun toelating om te jagen werd onmiddellijk ingetrokken.

Stand van zaken

Er werd, ook na de drone-vluchten, geen enkel spoor aangetroffen van de verdwenen wolvin en haar welpen. Er moet daarom met zo goed als zekerheid aangenomen worden dat de dieren niet meer in leven zijn. De cel Natuurinspectie van Natuur en Bos gaat er vanuit dat de wolvin kwaadwillig werd omgebracht. De wolven bevonden zich in ontoegankelijk gebied waar niemand zich in principe mocht bevinden. De actie was dus goed voorbereid door professionelen.

Het valt aan te nemen dat, als de wolvin werd omgebracht, de plegers van dat milieumisdrijf opzettelijk het nestelgebied van de wolvin zijn binnengedrongen om daar gericht en opzettelijk de wolvin met haar welpen op het nest te gaan zoeken en ze daar te doden.

De Cel Natuurinspectie zal het onderzoek verder voortzetten in de overtuiging dat de verantwoordelijken van dit milieumisdrijf zullen gevat worden. De natuurinspecteurs willen iedereen bedanken voor de discretie van de voorbij weken. Dat heeft er voor gezorgd dat een aantal vaststellingen op heterdaad zijn kunnen gebeuren.

Hoe moet het nu verder

De mannelijke wolf August is nog in het gebied en toont geen aanstalten om te vertrekken. Experts gaan ervan uit dat de kans groot is dat er snel terug een koppel wolven zich zal settelen. Die evolutie is niet tegen te houden gelet op de vele wolven in onze buurlanden en het feit dat het gebied als hoogwaardige natuurplek een ideale verblijfplaats blijft. Het blijft daarom ook belangrijk dat veehouders in de regio preventieve maatregelen nemen. De voorbije week waren er opnieuw een aantal schadegevallen waarbij minstens één geval veroorzaakt werd door de wolf. De schapen zaten niet achter een veilige omheining.

© Riel Debruyne

Het blijft evenwel moeilijk om data over de verspreiding en de aantallen van de verschillende wolvenpopulaties te bekomen. Heel veel lidstaten maken gebruik van verschillende monitoringstechnieken waardoor cijfermateriaal moeilijk te vergelijken valt. Hier is dus dringend noodzaak aan een harmonisering van de cijfers.

De wolf geniet een stricte bescherming onder de Europese natuurreggeving. Dit met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor de soort. En hier knelt het schoentje. Instandhoudingsdoelstellingen worden voor Europese soorten vastgelegd per lidstaat. De expertengroep van IUCN (International Union for Conservation of Nature) die zich toelegt op de wolf stelt evenwel dat het aanhouden van instandhoudingsdoelstellingen op lidstaatsniveau absurd is, wetende dat wolvenpopulaties steeds verspreid zijn over verschillende landen. Maar ook dan blijft het moeilijk om vast te stellen wanneer een populatie voldoende groot is om zich duurzaam in stand te houden: wetenschappelijke studies variëren van 500 tot 5.000 exemplaren per populatie die zich in een aaneengesloten gebied bevindt.

De Europese regelgeving voorziet dat in gebieden waar de populatie te groot wordt en waar schade wordt aangericht door de wolf de autoriteiten kunnen optreden. Er kan evenwel pas opgetreden worden wanneer aan heel wat voorwaarden voldaan is. Deze voorwaarden zijn evenwel voor interpretatie vatbaar waardoor het (beperkt) bestrijden van wolf steeds weer aanleiding geeft tot soms lange juridische procedures.

Waar de wolf opnieuw opduikt, ontstaan sociale en economische conflicten. Hoewel het aantal gedode schapen minimaal blijft ten opzichte van het totale schapenbestand in Europa, zijn de getroffen schapeneigenaars als individu vaak sterk getroffen. Om dergelijke

conflicten te vermijden, wordt opgeroepen preventieve maatregelen te nemen. Deze zijn vaak werkzaam, maar hebben ook negatieve effecten naar andere soorten toe. Het gebruik van herdershonden leidt vaak tot een decimering van de grondbroeders in de streken waar deze ingezet worden. Het grootschalig elektrisch afrasteren van schapen, geiten en runderpopulaties leidt tot een verdere habitatfragmentering. Een bijkomend probleem is de hybridisatie tussen de wolf en (loslopende) honden. Dergelijke hybridisatie leidt vaak tot genetische problemen binnen een wolvenpopulatie en is nefast voor het voortbestaan van de soort.

De wolvenpopulatie groeit aan, terwijl de jacht op de wolf niet toegestaan is. Dit leidt tot nieuw gedrag: de wolf gedraagt zich steeds vaker minder schuw ten opzichte van de mens (we zien dit verschijnsel ook bij andere carnivoren: vos, beer, ...). Ook hier moeten duidelijke richtlijnen komen wanneer en onder welke voorwaarden kan of moet opgetreden worden.

Goede managementplannen voor de wolf kunnen daaraan bijdragen. Het is daarbij belangrijk dat niet alleen het herstel van de wolvenpopulatie aan bod komt, maar ook op welke wijze de populatie zal beheerd worden en welke de maximaal toelaatbare populatie is. Een discussie die vaak uit de weg wordt gegaan, maar wel kan leiden tot het noodzakelijke draagvlak bij alle geledingen van de bevolking.

(1) *Assessment of current knowledge on wolves in Europe with a view to their effective conservation and management, A partial review of the scientific literature on the wolf in Europe;* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b11a6cd5-bd90-11e9-9d01-01aa75ed71a1/prodSystem-cellar/language-en/format-PDF>

elbeko

**BETER WONEN,
BETER LEVEN.**

Elbeko brengt uw bouwproject op een hoger niveau door een persoonlijke en professionele begeleiding. De benadering als een totaalproject, gestructureerd, door een team van interne en externe experts brengt alle losse informatie mooi samen. Het resultaat is een homogene villa of woning, waarin alles klopt en het zalig leven is.

Heb je zelf bouwplannen?

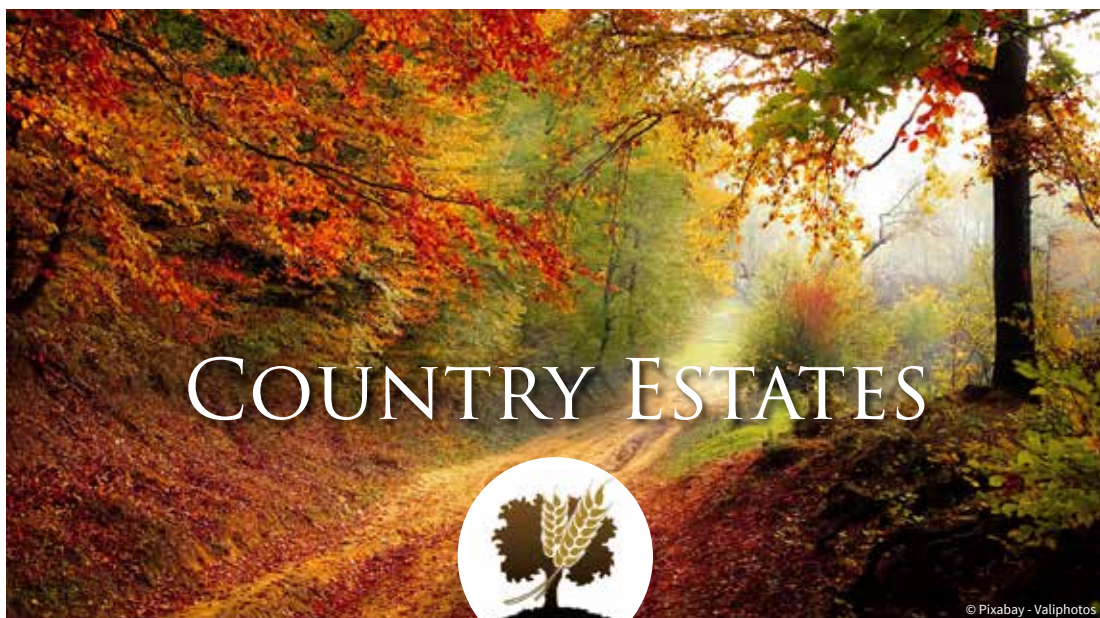
Meer info op www.elbeko.be

Lionel le Hardy
de Beaulieu
BV 102 811

Charles Lambrechts
BV 511 473

© Pixabay - Valiphotos

Hulp nodig bij het schatten of voor de aan- of verkoop van landbouwgrond, bos, natuur, prestige-eigendom of woning met karakter?

Wij staan voor u klaar!

+32 2 640 00 61 - info@country-estates.be
Regentlaan 40 - 1000 Brussel
www.country-estates.be

Natuur

Soort in de kijker

Velduil (*Asio flammeus*)

Classificatie: vogels, uilen

Statuut: bijlagesoort vogelrichtlijn, zeldzaam

Lengte: 34 - 42 cm

Spandwijdte: 95 - 110 cm

Gewicht: 300 - 500 g

Herkenning: korte oortjes, vrij licht gezicht met zwarte verenkrans rond de ogen, geelbruin verenkleed, zwartbruine vleugeltip, opvallend contrast tussen zwaar gestreepte, zwartbruine bovenborst en de licht of ongestreepte benedenborst. Lijkt op de ransuil maar veel kortere oorpluimen (veren bovenop zijn ronde kop) en zwavelgele iris.

Verspreidingsgebied: Noord- en West-Europa, Noord- en Zuid-Amerika en Azië.

Leefgebied: open, ruige terreinen met lage vegetatie en vochtige laagten zoals duinen, weilanden, heidevelden, polders, hoogvenen en moerassen. Broedt ook op akkerland en grasland.

Levenswijze: velduilen uit Noordoost-Europa trekken 's winters in zuidelijke en zuidwestelijke richting.

Jachtwijze: laag boven de grond, meestal tijdens de schemering. In de broedperiode zowel overdag als 's nachts.

Voeding: veld- en woelmuizen, maar bij gebrek ook kleine vogels.

Legperiode: tussen half april en eind mei/begin juni

Nest: op de grond, bestaande uit een dikke laag gras of fijne twijgen, sterk afhankelijk van het voedselaanbod: van 0 tot 7 à 10 eieren (max. 13) en eventueel vervollegsels in juni.

Broedtijd: 24 - 28 dagen, vliegvlug na 12 - 17 dagen.

Beheer: beschermen broed- en foerageerhabitat door recreatie te beperken en braak- of faunastroken voor de muizenpopulatie aan te leggen.

Mannetje

Vrouwtje

Wintertaling (*Anas crecca*)

Classificatie: vogels, eenden

Statuut: bijlagesoort vogelrichtlijn, bijna in gevaar

Lengte: 34 - 38 cm

Spandwijdte: 58 - 64 cm

Gewicht: 350 g

Herkenning: mannetje heeft kastanjebruine kop, donkergroene vlek rond het oog, grijs lichaam en gespikkelde borst. Beide geslachten hebben een groene 'vleugelspiegel' en een horizontale witte streep op de bovenkant van de vleugel. Vrouwtje lijkt op de vrouwelijke zomertaling, maar glanzend groene vleugelspiegel.

Verspreidingsgebied: Europa, Azië en Noord-Amerika

Leefgebied: ondiepe, rustige, waterrijke gebieden met begroeiing zoals open polder-, meersen- en slikgebieden. In de winter vooral beschutte moerassen en moerasbossen.

Levenswijze: Europese vogels trekken vanaf oktober voor overwintering van West-Europa tot in Noord-Afrika. Zuidelijke populaties blijven ter plaatse of trekken over een kleine afstand.

Voeding: voorkeur voor dierlijk materiaal tijdens broedseizoen (wormen, insecten en kreeftachtigen), in de winterperiode voornamelijk zaden van waterplanten, grassen en landbouwgewassen. Gevoelig aan botulisme.

Legperiode: midden april tot juli

Nest: op de grond verscholen in de vegetatie, 1 broedsel per jaar, 5 à 16 eieren.

Broedtijd: 23 dagen

Beheer: vernatting van de hoge gronden, aanleg en instandhouding van ondiepe wateren met moerassige oevers, goede waterkwaliteit en vermijdt ontbossing en verandering van landgebruik.

Stormmeeuw (*Larus canus*)

Classificatie: vogels, steltloperachtigen

Statuut: bijlagesoort vogelrichtlijn, ernstig bedreigd

Lengte: 40 - 46 cm

Spandwijdte: 110 - 125 cm

Gewicht: 290 - 480 g

Herkenning: middelgroot, donkere ogen en geelgroene poten. Volwassen vogels hebben blauwgrijze bovendelen, witte toppen aan de handpennen en zwarte vleugelpunten met witte stippen.

Verspreidingsgebied: enkel in de noordelijke helft van Europa.

Leefgebied: broedt in kolonies of losse paren aan kustgebieden, in polders, havengebieden, maar ook in weilanden. In de winter te vinden op (vers geploegde) akkers, rivieren, (oever van) meren en plassen.

Levenswijze: overwintert in of nabij de broedgebieden en wat zuidelijker, in West-, Midden-en Oost-Europa, trek in juli/september en terug in februari/mei.

Jachtwijze: vooral lopend in weilanden (in het water), beroven van andere vogels.

Voeding: schelpdieren, zeepieren, regenwormen, andere ongewervelden, soms ook vis en kleine vogels en zoogdieren.

Voortplanting: eind april - begin juni.

Nest: komvorming nest van gras of zeewier op gras, zand, rotten of aarde, ook op platte daken. 1 broedsel per jaar, meestal 3 eieren.

Broedtijd: 24 - 25 dagen, nestvlieders, vliegvlug na 30 - 35 dagen.

Beheer: beperk de recreatie door het afschermen van bv. duinen, gevoelig voor olievervuiling en bedreigd door landpredatoren.

Invasieve exoot

Chinese muntjak (*Muntiacus reevesi*)

Status ISEIA: zwarte lijst

Oorsprong: China

Beschrijving: klein hertachtige, schouderhoogte van 47 - 50 cm, gelige buikvacht, witte kin en witte binnenkant van de dij, tot 15 cm lange staart met witte onderzijde, V-vormige kruinstrepen op het gezicht, kastanjebruine/roodachtige rugvacht in de zomer en grijsbuine vacht met bijna zwarte voorpoten in de winter. Mannetjes hebben korte geweien en slag tanden. Enkelvoudige, scherpe blaf herhaald met korte tussenpauzes, en vaak met lange intervals in de voortplantingsperiode.

Ecologische impact: grote impact op de structuurvariatie in bossen door hun graas- en snoeigedrag, vernietigt gevoelige bosflora door vraat en verhindert verjonging van hakhoutbestanden, vaak betrokken bij aanrijdingen, schade aan tuinen, in mindere mate aan landbouwgewassen.

Hoe bestrijden: via afschot en eventueel afvangst of een combinatie van beide.

Een studie met het Sim4Tree beslissingsondersteunend systeem, gevoed door een enquête onder bosbeheerders

Auteurs: Julie Gaillard, Ilié Storms, Jos Van Orshoven en Bart Muys, Afdeling Bos, Natuur en Landschap, KU Leuven (met steun van het FWO Vlaanderen SBO project BIOWOOD)

Het doel van dit onderzoek was om een beeld te schetsen van de huidige staat en de trends in bosbeheer in Vlaanderen, met als doel de toekomstige lokale houtproductie te voorspellen. Een bevraging onder huidige private en publieke bosbeheerders werd gebruikt om plausible bosbeheersscenario's voor de toekomst op te stellen. De resultaten tonen duidelijk het toenemende belang van natuurbehoud aan. Dit vertaalt zich in omvorming van naaldboom- en populierenbossen naar loofbos, met een verminderde houtproductie tot gevolg. Ook zal hierdoor de productie van lagere kwaliteit loofhout toenemen. Dit hout eindigt momenteel nog vaak als brandhout. Een deel van deze productie zou echter kunnen dienen in nieuwe, alternatieve toepassingen.

Types bosbeheer in Vlaamse bossen

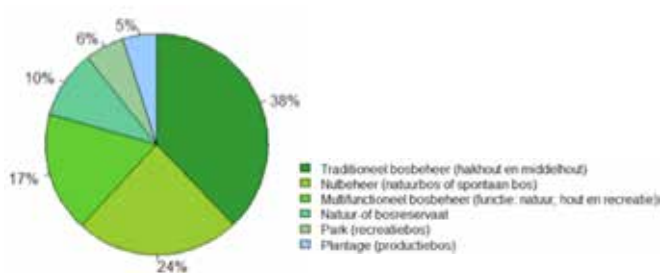
Tussen eind 2018 tot begin 2019 werden boscijenaars en bosbeheerders bevraged over trends in het bosbeheer in Vlaanderen. We bereikten zowel publieke als private bosbeheerders. Zo waren er respondenten die werkten voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid, Natuurpunt, of Bosgroepen, terwijl anderen hun private eigendom zelf beheerden, al of niet als lid van een Bosgroep, Landelijk Vlaanderen of Koninklijke Belgische Bosbouwmaatschappij. Vele boscijenaars waren naast de genoemde organisaties ook nog lid van andere lokale verenigingen, maar we bereikten ook wat boscijenaars die nergens bij aangesloten waren. Deze bevraging kaderde in een onderzoek om de toekomstige houtoogst te voorspellen voor drie scenario's:

- (i) Toename van het belang van de economische bosfunctie
- (ii) Toename van het belang van natuurbehoud
- (iii) Verderzetting van het huidige beheer

Alle bossen zijn in principe multifunctioneel, toch is het ene bos het andere niet. Sommige bosbeheerders hechten meer belang aan houtproductie dan anderen, terwijl anderen natuurbehoud heel belangrijk vinden. Vaak reflecteren deze belangen zich ook in de beheerkeuzes die gemaakt worden, wat het uitzicht van het bos, de houtproductie en de kwaliteit van het geproduceerde hout beïnvloedt. Afhankelijk van de socio-economische omstandigheden en de groeiplaatscondities (klimaat, bodem) van het bos kan de beheerder voor een verschillend bosbeheer kiezen, die voor het onderzoek onderverdeeld werd in zes types: multifunctioneel bosbeheer, productiebosbeheer of plantages, nulbeheer, traditioneel beheer of hakhoutbeheer, recreatiebosbeheer en natuurbehoe in reservaten.

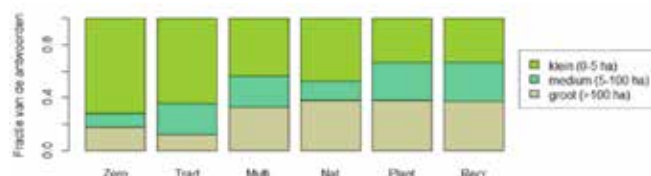
Bos

Het effect van gewijzigd bosbeheer op toekomstige houtproductie

Figuur 1: Verdeling van de huidige beheertypes onder de respondenten van de bevraging.

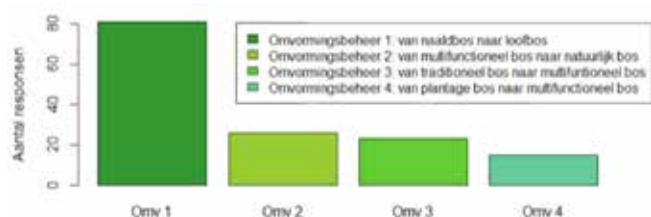
Uit onze steekproef blijkt dat traditioneel bosbeheer en nulbeheer de meest voorkomende beheersvormen zijn in Vlaamse bossen (figuur 1). Dit komt doordat onze respondenten vooral kleine bossen bezitten en daar voornamelijk nulbeheer en traditioneel beheer (zoals hakhout) in uitvoeren. Dit zijn namelijk interessante beheersvormen voor kleine bossen, wellicht door de geringe kennis en geringe nood aan mechanisatie die voor deze beheertypes nodig is. De andere beheertypes komen zowel in kleine als grote bossen voor (figuur 2), waar ze zowel op zichzelf kunnen bestaan of onderdeel zijn van een groter boscomplex. In een groot bos kunnen meerdere beheertypes naast elkaar voorkomen.

Figuur 2: Verhouding kleine versus grote bossen per beheertype, volgens de antwoorden uit de bevraging. Zero = nulbeheer; Trad = traditioneel beheer; Multi = multifunctioneel beheer; Nat = natuurbeheer; Plant = plantagebeheer; Recr = recreatief beheer

Omvorming van beheer

Aangezien omstandigheden veranderen in de tijd kunnen bosbeheerders kiezen om hun beheer om te vormen om zo bossen te bekomen die meer aansluiten bij de wensen van de huidige of toekomstige maatschappij. Als gevolg hiervan zien we dat bosbeheerders hun hakhoutbossen en plantages omvormen naar multifunctionele bossen, hun multifunctionele bossen omvormen naar meer natuurlijke bossen, maar ook dat naaldbosbossen worden omgevormd naar loofbossen (figuur 3).

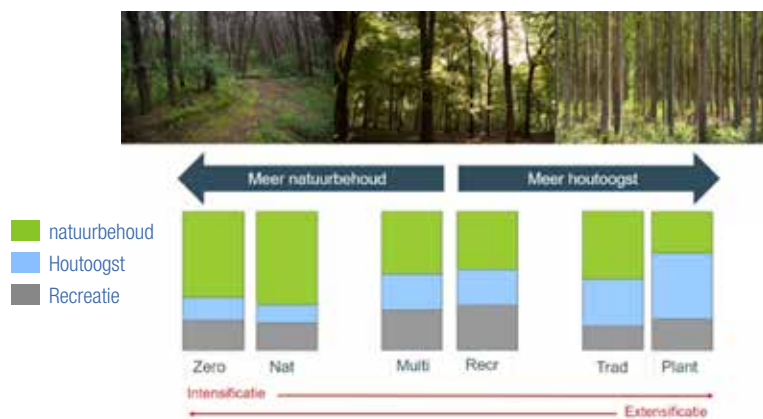
Figuur 3: Belang van verschillende types omvormingsbeheer (volgens het aantal respondenten uit de bevraging).

Toekomstvisie

Aan de bouseigenaars werd gevraagd hoe belangrijk ze de functies natuurbehoud, houtproductie en recreatie vonden en wat de verwachtingen naar de toekomstige trends van deze zijn. Dit leidde tot resultaten waarin blijkt dat natuurbehoud de belangrijkste functie is en dat dit belang zal toenemen. Houtproductie en recreatie vinden de bouseigenaars minder belangrijk. Van recreatie wordt ook een toename in belang verwacht, maar over houtproductie heerst er een meer verdeelde mening tussen de bouseigenaars. Sommige eigenaars zeggen dat het belang zal afnemen, anderen zeggen dat het zal toenemen en nog anderen zeggen dat het gelijk blijft. In de studie werd ook gepolst naar de toekomstige boomsoorten die geplant zullen worden. Hieruit bleken voornamelijk eik, es, esdoorn en gelijkaardige soorten populair, gevolgd door beuk, berk en els. Daarna volgden de exotische loofboomsoorten: Amerikaanse eik, populier en/of wilg, evenals de dennen (de inheemse Grove den en de uitheemse Corsicaanse den). De minst populaire soorten waren de exotische naaldbossoorten zoals Douglas en lork. Dit ligt in lijn met de beheersvisie voor openbare bossen van de Vlaamse overheid, en bevestigt een zich doorzettende omvorming van naaldbosbossen naar loofbos.

Uit voorgaande antwoorden konden er drie groepen van bosbeheertypes gevormd worden. In figuur 4 staan links 2 beheertypes met sterke nadruk op natuurbehoud, namelijk nulbeheer en natuurreervaten, rechts 2 beheertypes met sterke focus op houtproductie: hakhoutbeheer en plantages, en in het midden 2 beheertypes met gemiddelde waarden voor natuurbehoud en houtproductie, maar wel met hogere waarden voor recreatie, namelijk multifunctioneel beheer en recreatiebossen. We weten dat er omvormingsbeheer plaatsvindt van hakhoutbossen en plantages naar multifunctionele bossen en van multifunctionele bossen naar meer natuurlijke bossen. Hieruit kan afgeleid worden dat de toename in belang van natuurbehoud en recreatie zich dus vertaalt in omvorming van bossen ten koste van houtproductie.

Figuur 4: Relatie tussen de omvormingstrend inzake beheertype (zero, nat, multi, recr, trad, plant; legende zie figuur 2) en het aandeel van de verschillende bosfuncties (natuur, houtoogst en recreatie). Het belang van houtoogst neemt duidelijk af van rechts naar links.

Het toenemend belang van recreatie komt voort uit het feit dat de Vlaamse bevolking toeneemt en verstedelijkt, samen met het besef dat recreëren in bossen goed is voor de gezondheid. Het toenemend belang van natuurbehoud komt voort uit de biodiversiteitscrisis, maar ook het feit dat een biodiversiteitrijk bos meer veerkracht bezit en stabiel is om klimaatverandering te doorstaan ten opzichte van éénsoortige plantagebossen. Het afnemend belang van houtproductie kan verklaard worden door meerdere zaken, namelijk het feit dat productiebossen niet aantrekkelijk zijn om in te recreëren, evenmin om de natuur te beschermen en dat hout als product weinig rendabel is om te produceren zonder subsidies. In het dichtbevolkte Vlaanderen is het nu eenmaal goedkoper om hout uit andere regio's te importeren. Hierbij moet er wel toegezien worden dat hun hout op een even duurzame manier geproduceerd wordt als ons hout, en dat het hout geen te grote afstand aflegt voor het ons bereikt. Transport over de weg is namelijk behoorlijk vervuilend door het hoge gewicht van boomstammen.

Modellering van toekomstige houtproductie in bossen

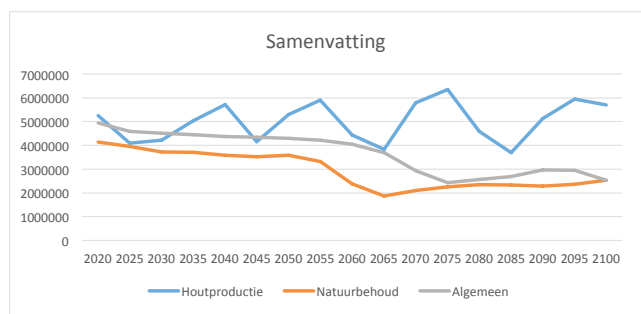
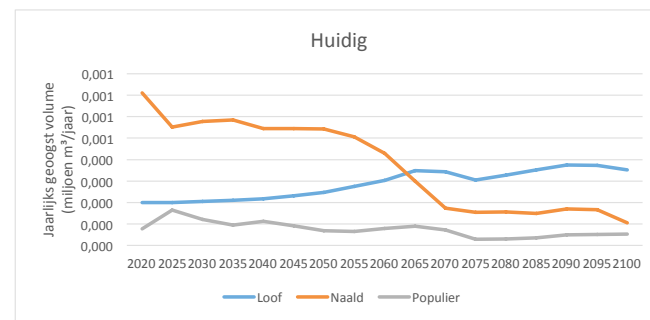
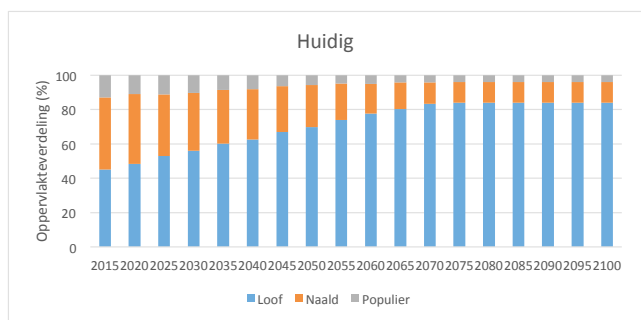
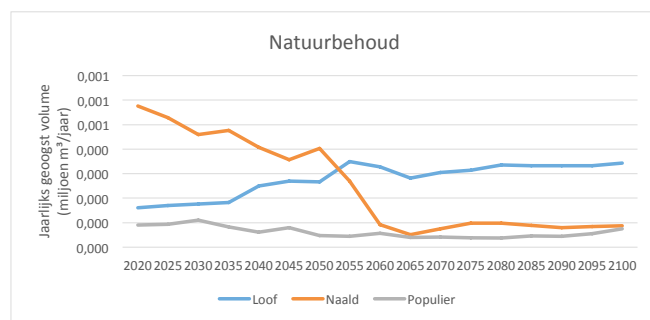
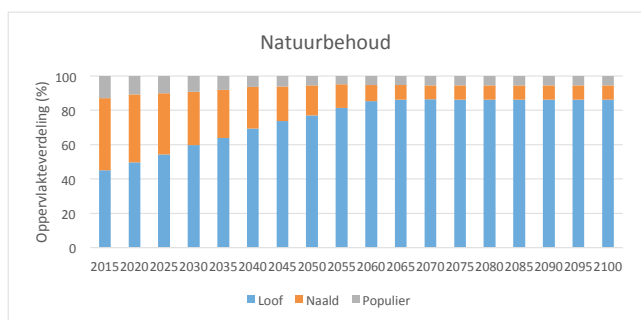
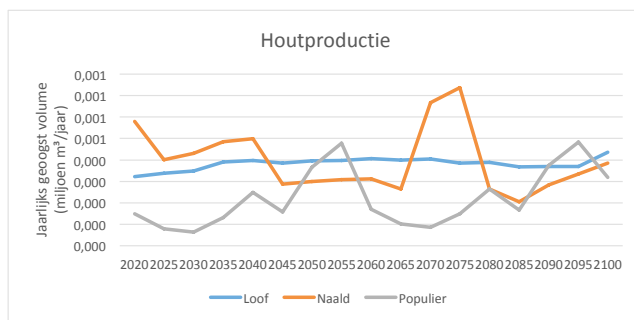
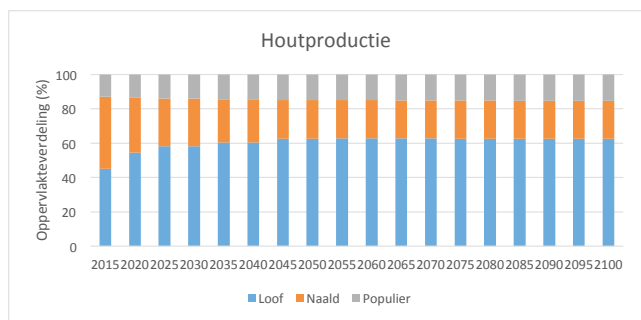
Om de toekomstige houtoogst te bepalen voor de drie scenario's werden de gegevens in de Sim4Tree gegoten. Sim4Tree is een beslissingsondersteunend systeem, dit is een slim computerprogramma dat wordt gebruikt om types bosbeheer te simuleren en hierbij de houtoogst te voorspellen aan de hand van groei modellen. De drie genoemde scenario's en hun bijhorende beheertypes werden als basis gebruikt voor de simulaties met de Sim4Tree software. Sim4Tree bevat een rasterkaart waarin elke cel van het raster een perceel homogeen gelijkjarig bos voorstelt dat groeit in de tijd. Een deel van deze cellen kunnen aangewezen worden als niet-productief bos. Hiermee stellen we dus de bossen onder nulbeheer en natuurreservaat voor, de andere cellen stellen dan bossen voor van alle voorkomende boomsoorten. Hakhoutbeheer kan nog niet gesimuleerd worden in Sim4Tree door gebrek aan een geschikt groei model. Het grootste deel van de oppervlakte van onze bossen wordt echter beheerd met een beheersvorm die een middelmatig belang stelt aan houtproductie, tussen nulbeheer en plantagebeheer in. Indien we de houtproductie van deze bossen correct willen schatten met de beschikbare groei modellen, zullen we dus een correctie moeten doorvoeren op de voorspelde resultaten en dat is momenteel nog niet mogelijk.

Indien dan de drie scenario's opgemaakt worden, is het duidelijk dat bossen met hoge natuurbehoudswaarden lagere houtproductie hebben, terwijl plantagebossen beheerd worden om maximale houtproductie te bekomen, meestal via populier en naaldbosbossen. Zij produceren grote volumes hout, maar hebben een onregelmatige productie (figuren 4 en 5). Multifunctionele bossen worden beheerd om kwaliteitsvolle stammen af te leveren van meerdere loofhoutsoorten. Omdat hoge kwaliteit samengaat met dikke stammen hebben deze bomen veel ruimte nodig. Dit leidt tot ijle staande bossen met dikke bomen die aangenaam zijn om in te wandelen. Daarnaast worden bomen met bijzondere ecologische of esthetische eigenschappen behouden in het bos en worden er ook open ruimtes voorzien voor sociale of ecologische redenen, bijvoorbeeld voor ontwikkeling van de kruidvegetatie of om een speelweide te voorzien. Dit leidt echter wel tot verlaagde houtoogst volumes.

Conclusie

Hoe het bos er uiteindelijk zal uitzien heeft een effect op de recreatiewaarde van het bos. Plantagebossen en bossen onder nulbeheer of natuurreservaat zijn minder aantrekkelijk om te recreëren, terwijl multifunctionele bossen dat heel sterk zijn. Daarbij komt dat het effect van het huidige wijzigend bosbeheer richting meer natuurbehoud leidt tot een lagere houtproductie naar de toekomst toe. Dit komt overeen met de bevindingen van het Natuurrapport uit 2014. De recentere Eco2Eco studie uit 2017 bekwam echter andere bevindingen. Zij bekeken vooral de houtoogstresultaten uit de domeinbossen van ANB en productiebossen aangesloten bij Bosgroepen. Zij kunnen houtoogst laten toenemen om aan de verhoogde houtvraag te voldoen, doordat er in het verleden minder aanwas is geoogst. Natuurgericht beheer neemt echter toe in privaat en publiek bos in de toekomst en verklaart de lagere houtoogstresultaten in onze resultaten. Ook heeft de omvorming van naaldbossen naar loofbossen een effect op onze hout economie en vertaalt het zich in gewijzigde duur van de koolstofopslag. Loofhout van slechte kwaliteit eindigt meestal als brandhout, terwijl naaldbout van slechte kwaliteit wel nog bij een zagerij of platenbedrijf terecht komt. Dit leidt dus tot korte koolstofcyclussen voor vele volumes loofhout waarvan we in de toekomst meer zullen produceren. Niet ideaal als we CO₂ uit de atmosfeer willen houden. Een oplossing zou zijn om, nog meer dan nu, de echt kwaliteitsvolle loofstammen in heel lange C-cyclussen vast te leggen, zoals in constructiehout of meubels, en om een alternatief gebruik te vinden voor het loofhout van slechte kwaliteit, zodat deze naast warmte en energie ook nog andere diensten met hoge economische waarde kan vervullen. Een dergelijke piste is het gebruik van hout voor bioraffinage ten behoeve van chemicaliën. Een andere is de productie van kruislaaghout (cross-laminated timber) voor woningbouw. Zo kunnen we de duurzame productie van hout ondersteunen met een duurzame consumptie van hout.

Figuur 5: Toekomstvoorspelling van het Vlaamse bos met Sim4Tree op basis van een enquête. (a, b, c): oppervlakte-aandeel van boomsoortengroepen; (d, e, f) houtoogst voor de drie scenario's: houtproductie, natuurbehoud en huidig bosbeheer

Onroerend erfgoed

De waarde van onroerend erfgoed, voor één keer niet uitgedrukt in cijfers

Bron: Onroerend erfgoed: beleidsaanbevelingen voor de komende regeerperiode

Hieronder, als lyrisch intermezzo, de conclusie van de beleidsaanbevelingen die het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de nieuwe Vlaamse regering meegeeft.

Waar je van houdt ...

Een omzendbrief uit 1834 riep de provinciegouverneurs op om een lijst op te stellen van gebouwen of monumenten die de aandacht van de overheid vroegen door hun oudheidkundige waarde, de herinneringen die eraan verbonden waren of hun artistiek belang. Deze vraag naar het benoemen en bewaren van waardevol erfgoed is sindsdien blijven bestaan. Het appelleert aan een wens van het individu en het collectief. Onze historie verbeelden en koesteren, maakt van ons mensen een bijzondere soort.

Erfgoed is de representatie van een verleden waarvan wij het waard vinden om het ons te herinneren. We laten ons meevoeren door de weerspiegeling van de glorie van bijvoorbeeld Brugge of Antwerpen in het straatbeeld, vertoeven met plezier tussen Haspengouwse boomgaarden of West-Vlaamse polders, maar koesteren ook de geschiedenis van alledag: arbeidershuisjes en lemen hoeves verdienen een plek naast kathedralen en stadhuizen. Ze reflecteren over onze geschiedenis, identiteit, culturele diversiteit, leefgewoontes en maatschappelijke ambities. Ze zijn getuigen van de manier waarop de vorige generaties economisch, politiek en sociaal omgingen met hun leefomgeving.

Deze monumenten, landschappen en archeologische sites zijn tastbare artefacten van een Vlaanderen dat enkel nog in onze herinnering bestaat. Waar onze herinnering persoonlijk en collectief door de tijd gekleurd is, confronteren historische plekken, gebouwen, landschappen en archeologische sites ons met materiële bronnen die een ander licht werpen op het verleden. Zo wordt erfgoed een ankerpunt voor ons geheugen.

Terwijl het erfgoed als herinneringskatalysator een onmiskenbare waarde heeft, verklaart dit nog niet de passie waarmee we ijveren voor het behoud ervan. We houden van erfgoed omdat het ons een gevoel van tijdloosheid geeft, een overwinning op de vergankelijkheid en het verlies, eigen aan het menselijk bestaan. Het geeft ons het gevoel ergens thuis te horen, geeft ons de kans ons te identificeren met een plek. Het laat ook toe om via de kennis van het verleden te reflecteren over de toekomst.

De directe confrontatie met historische plekken doet ons tenslotte beseffen hoe we zelf van de tijd en de geschiedenis deel uitmaken. Het doet ons anders kijken naar onszelf. We verbinden er verhalen aan, die zich weer verbinden met andere tot nieuwe verhalen. We geven zin aan ons leven door het te plaatsen binnen een groter verhaal over wat er eerder was en wat er na ons komt. Zo krijgt erfgoed vorm door de interactie tussen mensen en plaatsen, telkens opnieuw doorheen de tijd. Erfgoed is dan ook geen vast gegeven, het groeit en beweegt mee met de mens en maakt inherent deel uit van onze omgeving. Het is een bron van duurzame ontwikkeling en levenskwaliteiten, van sociale cohesie en verbinding in een voortdurend evoluerende maatschappij.

Erfgoed is ook een bron van schoonheid, iets waar we zelf dagelijks bewust en onbewust van genieten en waardoor onze steden, landschappen en sites bezoekers en toeristen aantrekken. Bovendien bieden wij hen ons erfgoed aan, als kennismaking met het ander. En hopen we te kunnen genieten van het erfgoed van andere landen en streken. Erfgoed laat ons toe om uit het vertrouwde en gekende te stappen en met verwondering te kijken naar wat er nog allemaal mogelijk is.

... daarmee dans je de toekomst in.

Door getuigen van het verleden te bewaren, gaan deze plekken hun eigen tijd overschrijden. Ze maken deel uit van de voortdurende vernieuwing en verandering van de leefomgeving in een context van

erfenis en nalatenschap. Ze verbeelden het verleden, maar spelen vandaag hun rol en dragen de energie in zich om ook de toekomst vorm te geven.

Beslissingen die we vandaag nemen over onze leefomgeving, beïnvloeden het erfgoed. Erfgoedsites ontwikkelen binnen een hedendaagse context. Hedendaagse ontwikkelingen in een erfgoedcontext zijn een troef voor Vlaanderen. Vele lokale overheden beseffen hoe erfgoed verbindend werkt: tussen verleden en toekomst, tussen verschillende functies, tussen mensen. Historische plaatsen en landschappen bieden ons een context, die qua kwaliteit en gedragenheid niet na te maken is. Als we het juist aanpakken, wordt erfgoed een plek waar levens samenkomen in een concreet kader om toekomstige herinneringen en ervaringen aan te maken.

Het zoeken naar een waardevolle synthese tussen de erfenis van het verleden en de bijdrage van onze tijd, blijft zo nog steeds één van de meest boeiende doeleinden van de onroerenderfgoedzorg. Erfgoed reikt ons culturele oplossingen aan voor culturele behoeften. Als de onroerenderfgoedzorg de overdracht van waarden en van de materiële getuigen die deze waarden reflecteren, kan waarmaken, creëert het mee de toekomst. Erfgoedzorg is zorg dragen voor de toekomst.

Landelijk VASTGOED ANDERS BEKEKEN

landelijk wonen

bouwkundig erfgoed

agrarisches vastgoed

Publi-artikel

Agroforestry, ook iets voor landeigenaren

Auteur: Tom Van Nieuwenhove, Bert Reubens en Willem Van Colen, Agroforestry Vlaanderen

Agroforestry of boslandbouw is het doelbewust combineren van een klassiek landbouwgewas of het houden van vee met de teelt van bomen en/of struiken. Meer en meer wordt agroforestry gezien als een robuuste en duurzame vorm van landbouw die de klimaatuitdagingen van vandaag en morgen aankan. Inzetten op agroforestry is een slimme langetermijninvestering, zowel wat betreft rendabiliteit, diversiteit van producten als de levering van broodnodige ecosysteemdiensten zoals koolstofopslag, erosiecontrole, bodemkwaliteit en nuttige biodiversiteit.

Als landeigenaar speel je ook een belangrijke rol in het implementeren van agroforestry op de Vlaamse velden. Of je nu de percelen in eigen beheer hebt en zelf aan de slag gaat, of percelen verpacht en de gebruiker stimuleert of ondersteunt in de interesse om met agroforestry te starten, als landeigenaar kan je je schouders zetten onder het agroforestryverhaal.

Bij het aanleggen van een agroforestrystelsel wordt best niet over één nacht ijs gegaan. Een goede voorbereiding is essentieel. Het gaat hem immers over een investering op middellange tot lange termijn. Bij een goede uitwerking kan die heel wat opleveren, maar er zijn heel wat factoren die onderweg een invloed kunnen hebben op de uiteindelijke effectiviteit en rendabiliteit van het stelsel.

Je houdt dus best rekening met een aantal zaken. **Een eerste aspect is het bepalen van het doel van de aanplant.** Mik je op vruchtproductie (appel, peer, walnoot, hazelnoot, ...) of ga je voor kwaliteitshout? **Een tweede belangrijke aspect is de teelt waarmee je je bomen wilt combineren.** Dit kunnen landbouwgewassen zijn, maar evengoed behoort een combinatie met veehouderij tot de mogelijkheden. Deze twee aspecten zijn richtinggevend voor zaken als afstand en densiteit van de bomen, het uit te voeren beheer, oriëntatie van de bomenrijen en boomsoort- of variëteitenkeuze en bepalen dus het ontwerp van je agroforestryperceel. Maar ook het economisch verhaal (rendabiliteit, terugverdientijd van de investering, ...) start bij deze twee aspecten. Via de nieuwe online beslissingstool "Agroforestry planner" kan je zelf al enkele opties verkennen.

Afhankelijk van het gekozen doel, al dan niet in combinatie met dieren, zal het beheer van een agroforestryaanplant verschillen. Zo zal bij de keuze voor kwaliteitshout in de beginjaren tijd moeten worden geïnvesteerd in een goede begeleidingssnoei om tot de gewenste stamlengte en -dikte te komen om zo een maximale opbrengst te genereren op de lange termijn.

Wanneer ervoor gekozen wordt om bomen te combineren met dieren is een degelijke boombescherming onmisbaar en dit voor zowel productie van vruchten als kwaliteitshout. Dit brengt een extra kost met zich mee die je in rekening moet brengen.

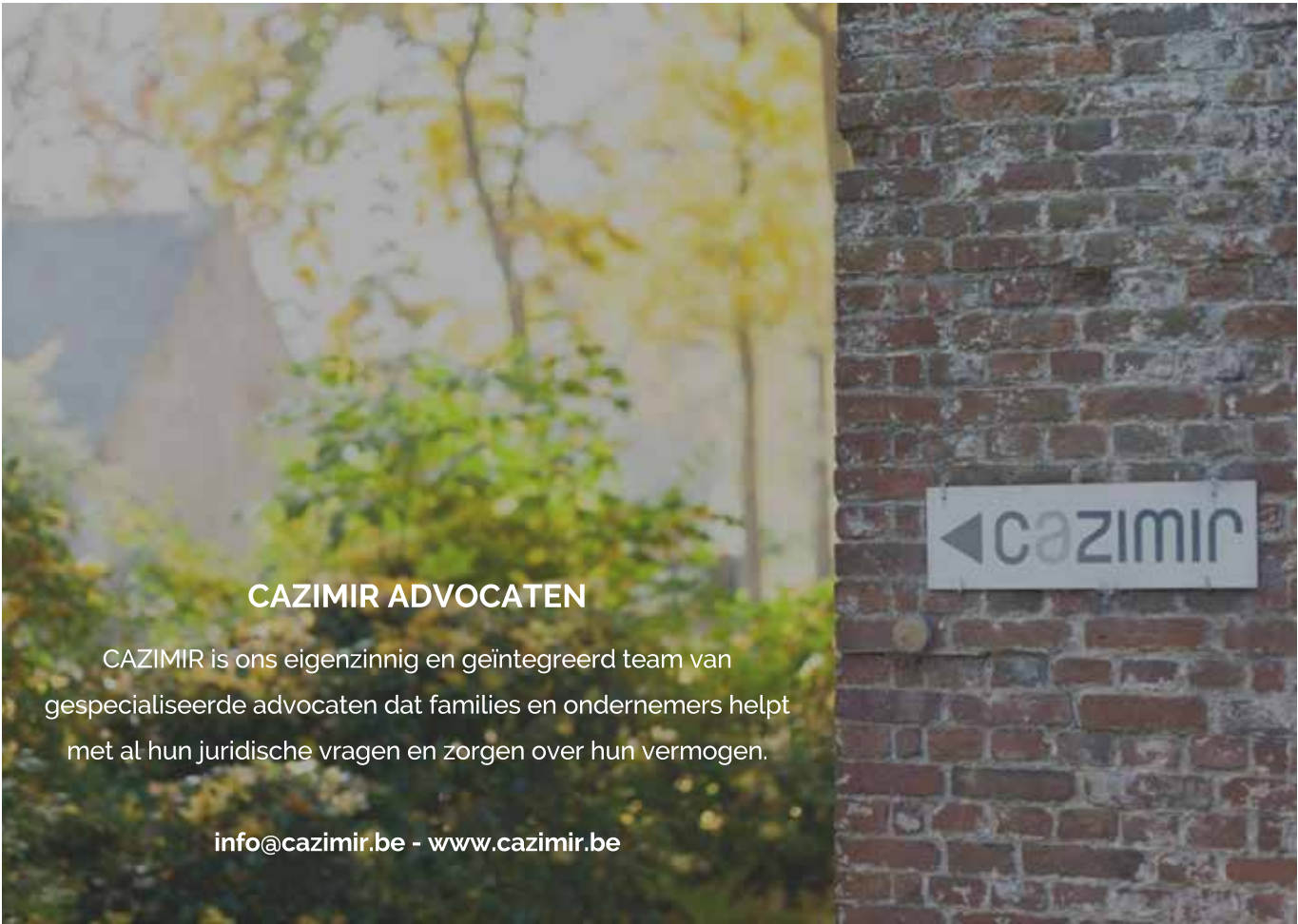
Voor meer informatie kan je terecht op de website van het **Consortium Agroforestry Vlaanderen**. Naar aanleiding van de Studiedag Agroforestry werd er ook een bundeling gemaakt van praktische kennis en ervaring in het 'handboek Agroforestry in Vlaanderen'.

Vragen?

Neem gerust contact met ons op.

E: info@agroforestryvlaanderen.be

T: +32 (0)51 27 33 82

CAZIMIR ADVOCATEN

CAZIMIR is ons eigenzinnig en geïntegreerd team van gespecialiseerde advocaten dat families en ondernemers helpt met al hun juridische vragen en zorgen over hun vermogen.

info@cazimir.be - www.cazimir.be

U beheert uw erfgoed met uiterste zorg.

Wij doen hetzelfde voor uw verzekeringen.

Wat u nauw aan het hart ligt, beschermt u met uiterste zorg. Of het nu gaat om uw patrimonium, uw professionele activiteiten of uw gezin. Wij dragen daar graag ons steentje aan bij. Dankzij onze jarenlange ervaring in het verzekeren van ondernemingen, bedrijfsleiders en zelfstandigen uit alle sectoren weten we perfect hoe we u optimaal kunnen beschermen.

Wenst u meer informatie of persoonlijk advies? Bel ons op **03 482 15 30** of mail naar info@vandessel.be.

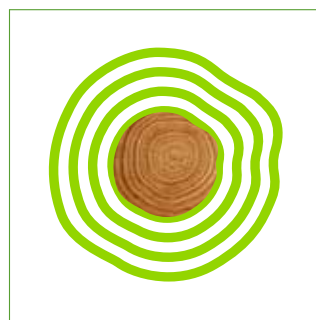
Over Van Dessel Insurance Brokers

Van Dessel biedt onafhankelijk verzekeringsadvies aan ondernemingen en particulieren. Wij beheersen uw risico's met een pakket polissen op maat van uw bedrijf en uw gezin. En met juist advies van specialisten.

www.vandessel.be

Van Dessel
Insurance Brokers

Een nieuw jasje voor alle Vlaamse Bosgroepen

Net als bomen en bossen blijven ook de Bosgroepen stevig groeien en is er af en toe nood aan verjonging. Om verder te kunnen evolueren naar professionele organisaties en om de eigenheid van de verschillende Bosgroepen te versterken, lanceren ze deze winter een nieuwe huisstijl én bijhorend nieuw logo. Hiermee willen de Bosgroepen helemaal klaar zijn voor de toekomst!

Met veel fierheid presenteren we onze leden en sympathisanten dan ook dit nieuwe logo. Voor elke Bosgroep wordt dit aangevuld met de eigen Bosgroepnaam. De ronde vorm staat symbool voor de vele en diverse aspecten uit de Bosgroepwerking: het samenwerken met boseigenaars, de jaarringen van een groeiende boom, de noesten uit boomschors, de doorsnede van een stamschijf, de kruin van een boom,

de vijf provincies waarin de Bosgroepen actief zijn... De onregelmatige vormgeving verwijst dan weer naar de unieke eigenheid van elke Bosgroep en de onafhankelijkheid die we hoog in het vaandel dragen.

De vier basiskleuren uit het oude logo horen echt bij het bos en worden dan ook de hoofdkleuren in onze communicatie. Die vullen we verder aan met een set eigentijdse secundaire kleuren zodat diverse ontwerpen mogelijk zijn. Met nog enkele specifieke beeldelementen die ook weer verwijzen naar stamontrekken of boomkruinen, hebben we genoeg om een consistent en uniform

verhaal te brengen. Tot slot zullen we met enkele raak gekozen baselines onze visie ook duidelijker naar buiten kunnen brengen.

zoveel bossen, 1 groep

Elke Bosgroep kan met deze huisstijl zelf aan de slag voor de eigen communicatie, maar tegelijkertijd zal er hierdoor een gemeenschappelijke lijn in de communicatie van de Bosgroepen komen. Wat op zijn beurt zal bijdragen aan de herkenbaarheid en professionaliteit van elke organisatie.

voor je eigen boswil

Waarom een nieuwe stijl en logo?

Een eigen huisstijl bepaalt sterk mee het imago van een organisatie en draagt in belangrijke mate bij tot de herkenbaarheid en goede communicatie. Het is een verzameling van elementen die bij elkaar passen en zo een consistent en uniform verhaal brengen. Denk maar aan een lettertype, vormgeving, kleuren... Tot voor kort was enkel het logo gemeenschappelijk bij de verschillende Bosgroepen. Daardoor zat er eigenlijk geen rechtlijnigheid in het aanmaken van communicatiemiddelen zoals posters, folders, uitnodigingen... Bijkomend is het weinig efficiënt, zowel naar tijd als middelen. Vorig jaar namen de Antwerpse Bosgroepen het initiatief voor de opmaak van een huisstijl en vonden ze ook de Koepel van Vlaamse Bosgroepen bereid om dat proces mee te steunen en uit te dragen voor gans Vlaanderen. Zo zouden alle Bosgroepen dezelfde look-and-feel krijgen en ook heel wat tijd winnen, omdat er duidelijke afspraken zijn over hoe het communicatiemateriaal er uit moet zien. Er werd een bestek uitgeschreven, waarbij het communicatiebureau Karak-

ters als beste uit de bus kwam. Ze namen de tijd om de Bosgroepen en hun werking te leren kennen en adviseerden ook om een volledig make-over te doen, met een nieuw en eigentijds logo. Dit vormt immers vaak het startpunt van een huisstijl. Het vorige logo was in-tussen 20 jaar oud en heeft zeker zijn beste tijd gehad. Intern werd gezorgd dat iedereen mee was, niet altijd evident als je weet dat er 11 verschillende Bosgroepen zijn.

een hart voor bos

Deze nieuwe stijl toepassen, heeft nog wel wat tijd nodig en de Bosgroepen willen ook niet meteen alle communicatiematerialen zomaar vervangen. Het oude logo zal dus nog niet meteen uit het straatbeeld verdwijnen. Vanaf december zullen alle nieuwe materialen wel in dit nieuwe jasje gestoken worden.

webcast
streaming
video services

Contact:

Emmanuel De Groef
Tel: +32 2 709 10 50
manu.de.groef@telemak.com
www.telemak.com

MEERSMAN & VAN KEER
ADVOCATENASSOCIATIE

Specialisaties

- › Landbouwrecht en de Pachtwet
- › Milieurecht - Milieuvergunningen
- › Eigendomsrecht - Erfdienstbaarheden
Recht van uitweg
- › Bouwrecht - Stedenbouwkundige
vergunningen
- › Dieren: Koop - Verkoop - Aansprakelijkheid
- › Erfrecht en overdracht van het
familiale landbouwbedrijf

www.adv-mvk.be
Tel. 09 225 80 30

Willem Tellstraat 22, B-9000 GENT
Fax 09 225 73 26 - meersman.vankeer@adv-mvk.be

Publi-artikel

Award for Entrepreneurship

De familie Grotenfelt vertegenwoordigt al meer dan 350 jaar divers grondbezit in Finland.

Famigro is een particuliere onderneming die tot deze familie behoort, opgericht in 1985. In 2013 werd de Famigro Award in het leven geroepen, die jaarlijks toegekend wordt aan een jonge Europese plattelandsondernemer (18-40 jaar) die een bijdrage heeft geleverd of levert op economisch vlak met een bijzondere aandacht voor het milieu.

Dankzij het initiatief van de heer Grotenfelt kan YFCS (Young Friends of the Countryside) elk jaar een startend project ondersteunen dat een antwoord biedt op de huidige uitdagingen van de landelijke sector.

Ondernemersprojecten dragen bij tot de evolutie van ons platteland, terwijl het respect voor het milieu en de sociale verantwoordelijkheid door elke ondernemer op het platteland wordt onderschreven.

Met de Famigro Award hoopt men de kans op succes en groei van dit soort waardevolle projecten te vergroten en ze te laten profiteren van de steun van het netwerk van de FCS and YFCS.

De prijs omvat een cheque van € 5.000, een artikel in het Countryside Magazine en een uitnodiging voor de volgende algemene vergadering van FCS & YFCS in Spanje.

De 2020-editie werd geopend en deelnemen kan nog tot 1 maart. Het formulier voor deelname, wedstrijd details en alle voorwaarden zijn terug te vinden op de ELO- en YFCS-sites.

Vorige winnaars: Wignac Cidre Naturel (<https://www.wignac.com/>), Wildernest Tiny House (<https://wildernest.be/>) en Coucoco (<https://www.coucoco.com/>).

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: alberto.hermosel@elo.org.

Natuur

Interview Pro Natura

Interview door Valérie Vandenabeele

Sinds het nieuwe natuurdecreet in werking trad, zoeken steeds meer private eigenaars en beheerders de weg naar een vernieuwd natuurbeheer op hun gronden. Klassieke grasvelden, achterstallig vijverbeheer, verwilderde heides of dichtgegroeide vennen krijgen opnieuw aandacht van de beheerder, die dan ook op zoek gaat naar haalbare oplossingen voor de terreinwerken. Pro Natura kan daar een partner zijn. Ik ging daarom afgelopen zomer op pad met een sociale tewerkstellingsploeg in Stekene, waar een eigenaar via zijn Bosgroep Oost-Vlaanderen Noord, een ploeg aan het werk liet. Ik mocht van deze gelegenheid gebruik maken om voorzitter Johan Debeule van Pro Natura te interviewen.

VV: Johan, fijn dat u ons vandaag mee op pad neemt om kennis te maken met jullie sociale werkplaats.

JD: graag gedaan!

VV: kunt u onze lezer alvast kort toelichten wie jullie zijn en wat jullie juist doen?

JD: we zijn een sociaal-economiebedrijf dat beheer uitvoert, wat – tussen haakjes – wellicht een oplossing is voor veel beheersproblematieken. Wij doen ook alleen maar dat. Heel veel sociaal-economiebedrijven hebben wel een groenafdeling, maar dan ook nog een bakkerij of kringloopwinkel... wij bewust niet. We komen uit ecologisch groen en doen alleen maar dat, alleen dus beheer op terrein. En inrichting doen wij ook, maar wij noemen dat: grondgebonden ecologie.

VV: jullie bieden daarbij ook ondersteuning en opleidingen aan jullie werknemers, begrijp ik?

JD: wij hebben twee soorten medewerkers: onze vaste contingenten, die echt maatwerk doen en lokale diensten. Wij zijn erkend voor 32,5 VTE en 30 - 40-tal LDE, arbeiders met een langetermijncontract van minstens 5 jaar, wat onze vaste mensen zijn. Daarnaast hebben wij nog een waaier aan politiek vluchtelingen, mensen met alternatieve straffen, met tijdelijke contracten, die werkervaring opdoen enz. In totaal zijn we met een kleine 100 vaste en 100 tijdelijken. Onze arbeiders krijgen hier allemaal begeleiding. Bij elke ploeg is er daarenboven ook een tweedelijnsbegeleider die de projecten opvolgt en met klanten overeenkomsten maken. Naast logistieke begeleiding, voor-

Eigenaar Paul(us) D'Hondt was ook ter plaatse om even te komen kijken hoe de werken vorderen. Ik maakte van de gelegenheid gebruik om hem te vragen hoe hij bij Pro Natura terecht was gekomen.

PH: het is eigenlijk via mijn buurman Frank, die hier ook verschillende bossen bezit. Hij zei dat mijn bos toch wel in slechte staat was en dat het eens opgekuist en herplant moest worden, want hij had dat ook gedaan. Het is dan in feite de Bosgroep die mij veel geholpen heeft daarbij. Ze zijn dan eens komen kijken en ik vroeg waarom die 'bomekes' niet groeiden en wat eraan scheelde. Zij hebben me met Pro Natura in contact gebracht en die doen hun werk zeer goed, ik ben daar zeker content van, daarenboven zijn ze niet erg duur en is het een mooi concept. De Bosgroep, Simon [medewerker bosbeheer], doet er ook veel voor en helpt mij met de voortgang van mijn bosbeheer.

VV: hoe is Pro Natura ontstaan?

JD: Pro Natura is 26 - 27 jaar geleden ontstaan, vanuit een economisch impulsproject waarin wij in de regio Pajottenland en Zennevallei wilden bewijzen dat duurzaamheid en economie samenging in een landelijk gebied. Wij hebben daar impulsen gegeven naar kanaaltoerisme en een van de eerste Regionale Landschappen opgericht om de burgemeesters te tonen dat je door natuurbeheerders (Wielewaal vroeger), landbouwer, toeristische dienst, enz. samen te brengen, dynamieken kan creëren. Nu doen de Regionale Landschappen dat voort. Wij vonden dat een praatbarak alleen niet genoeg was, wij wouden daar ook een uitvoerende poot bij zodat je op terrein resultaat ziet. Zo is onze sociaal-economieactiviteit opgestart. Daarna zijn we gesplitst en wij zijn dan als Pro Natura verder gegaan.

zien wij ook sociale begeleiding. We hebben bij ons ook mensen die zich bezighouden om arbeiders te helpen en te begeleiden met hun sociale problematieken – die doorwegen op de kansen op werk – en zij helpen hen ook met solliciteren, contacten leggen met potentiële werkgevers voor stages en hen zo aan werk te helpen.

VV: ik begrijp dat jullie ook vrij lokaal werken. In welke regio's kunnen terreineigenaars dus beroep op jullie doen?

JD: wij hebben collega's in de rest van Vlaanderen, maar zelf zitten we in 3 vestigingen in Eeklo, Pamel (Roosdaal) en Vilvoorde en vandaar beperken wij ons tot 1 - 1,5 u rijtijd. Wie in die range woont, kan dus bij ons aankloppen.

VV: ik meende dat jullie vooral voor gemeentes, OCMW's en publieke instellingen werken, maar we staan hier vandaag alvast op een private eigendom. Zijn er vandaag al veel particulieren die een beroep op jullie doen? Of werken jullie samen met de Bosgroepen. En waarvoor kunnen ze jullie juist aanspreken?

JD: de lokale besturen zijn wel onze beste klanten met een 60%. Maar er blijft nog een flinke 40% over waar we bijna altijd intekenen op aanbestedingen, we zijn aannemer uiteindelijk. Dat kan zijn van ANB, de Watergroep, de spoorwegen, maar ook Regionale Landschappen en Bosgroepen. Het is zeldzaam dat wij werken voor een individuele particulier, die vinden iets moei-

lijker de weg naar ons. Voor bouseigenaars is er wel een belangrijke weg: de Bosgroepen. Zij verenigen ook eigenaars, want het is goedkoper voor de eigenaars apart als ze in groep werken laten uitvoeren. Die Bosgroepen zijn daar zeker een stimulans voor. Als we dus voor particulieren werken, is dat meestal via een Regionaal Landschap of een Bosgroep.

VV: tot nu toe heb ik u vooral over boswerkzaamheden horen praten. We staan hier ook in een bos, is dat jullie specialisatie? Want nu met het natuurdecreet is er ook vraag naar andere werkzaamheden: grasland, heide, oeverherstel...?

JD: wij doen maar één ding: natuur, en daarin doen we alles. Wij zijn zeer concurrentieel als het gaat over arbeidsintensief werk, daar zijn wij zeer goed. Als we echter zware of gespecialiseerde machines moeten inzetten, dat doen wij niet, daar kunnen wij niet in investeren. Maar dan verwijzen wij naar gespecialiseerde aannemers. Wat we ook doen wanneer vaak zowel machines als arbeid nodig is, is dat we samenwerken met een gespecialiseerde firma.

VV: stel een particulier heeft een grotere oppervlakte, waarvoor hij een beheerplan heeft opgesteld, is het bedoeling dat hij rechtstreeks instructies geeft aan jullie team, of kunnen jullie het beheerplan interpreteren en aan de hand daarvan een planning opstellen? M.a.w. moet de eigenaar daar een coördinatie op zich nemen?

JD: wij hebben geanticipeerd op de nieuwe mogelijkheden van het natuurdecreet en hebben een spin-off opgericht: INNEC (Innovatie in Natuur en Economie CVBA), daar zitten landschapsarchitecten, ecologen en biologen in. Zij kunnen beheersplannen maken en die interpreteren en uitzetten in een meerjarenplanning. We hebben ook geïnvesteerd in een programma om beheersplannen en werkschema's te digitaliseren. Als het gaat om grotere projecten, kunnen wij ook gespecialiseerde aannemers zoeken in terugkoppeling met de klant. Wij kunnen intermediair spelen en als er mogelijkheden zijn voor subsidieaanvragen, kunnen wij dat ook doen ten dienste van de klanten. Wij proberen te streven naar een totaaldienstverlening.

LV: ik zag op de website en hoorde van uw collega's, dat jullie kwaliteit hoog in het vaandel dragen. Kunnen jullie onze lezers toelichten hoe en op welke manieren jullie

verzekeren dat jullie werken kwalitatief uitgevoerd worden? Wat doen jullie daar precies voor?

JD: onze werking is gefocust vooreerst op veiligheid en ergonomie. Geen eigenaar wil voorhebben dat iemand komt werken en een ongeluk heeft. Wij werken met professioneel materiaal, alle mogelijke beschermingsmiddelen en ook diegene die wenselijk zijn. Wij hebben mensen in dienst die veel weten van ecologie, om mensen die werken op terrein bij te staan rond ecologie: hoe het meeste ecologisch rendement halen op terrein. Onze arbeiders krijgen basisopleidingen: hoe gebruik ik bv. op een economisch-ergonomische manier zo'n bosmaaier. Maar er staat een heel logistiek apparaat achter. We hebben een projectverantwoordelijke die uittekent, een planner die maakt dat elke ploeg altijd werk heeft i.f.v. de beheersplanning en i.f.v. de sociale doelstellingen naar opleidingen enz. Dat hele apparaat zorgt ervoor dat vanaf het eerste contact met het plan de link wordt gelegd naar de dagdagelijkse uitvoering. Arbeiders worden meestal op dagbasis gebriefd. Zij weten dat zij een stuk uit een beheerplan uitvoeren, maar kennen niet het ganse beheerplan. Zij weten wat zij qua oppervlakte vandaag moeten beheren en wat dat juist inhoudt. Bv. hier is men van mes komen wisselen omdat het niet werkt bij varens die erin draaien. De werfleider zegt dan dat ze hun mes moeten wisselen om die reden.

VV: op jullie website staat te lezen dat jullie lid zijn van BBL, Trage wegen vzw, VOKA... De private beheerders staan nog niet in dat lijstje. Maakt het nieuwe natuurdecreet dat jullie nu ook toegang kunnen vinden naar een samenwerking met private beheerders?

JD: dat is duidelijk onze bedoeling. Omdat wij die totaal dienstverlening willen leveren. Wij zijn ook continu op zoek naar interessante opdrachten om onze mensen werk te kunnen geven. Bedoeling is dat daarmee ook de natuur beter wordt. De ecologische meerwaarde is van belang. Als dat kan met private bos- of natuureigenaars, of jagers, zoveel te beter. Uiteraard staan wij daarvoor open.

VV: wil u nog een oproep doen naar onze leden die private eigendommen bos, of natuur in bezit hebben?

JD: www.pronatura.be: Daar vindt u meer informatie. Ik zou zeggen, als u als eigenaar al ver staat met uw eigen beheerplan en weet wat u wil, neem gerust zelf contact op. Als u zich nog aan het oriënteren bent, laat u eerst begeleiden om uw visie uit te schrijven.

VV: we kijken zeker uit naar een toekomstige samenwerking en danken u alvast om ons vandaag mee te nemen!

VV: ik kon ook even spreken met de arbeiders zelf, die uiteindelijk het harde werk uitvoeren. Vandaag is een zonnige, misschien ietwat warme dag om intensieve arbeid te doen. Ik vroeg dan ook aan Philippe, Midine en Lieven waarom zij dit werk graag doen en wat de leuke en minder leuke dingen aan hun job zijn?

Philippe: ik werk hier nog maar 2 maanden. Het buiten werken, bomen vrijstellen zoals vandaag, doe ik het liefst omdat je het bos kan zien evolueren: je ziet ze vertrekken als kleine boompjes en ziet ze groot worden. Ook als het slecht weer is, verkies ik geen bureaujob (lacht), ik ben geen bureauzzieter. Enkele weken geleden moesten we bij erg warm weer hagen snoeien bij de gemeente en er was geen beschutting, maar dan lassen we extra pauzes in en is het goed te verdragen. Ik doe dit graag en zou het niet willen ruilen.

Midine: we zijn veel in de natuur en hebben veel frisse lucht. Als het regent, is het minder leuk, maar het positieve weegt door. Ik vind bosmaaieren het leukste, want je ziet het werk vooruit gaan, zoals vandaag.

Lieven: ik werk hier al 14 jaar intussen! Omdat we werken met korte contracten, krijgen we regelmatig nieuwe collega's die we leren kennen en waarmee we een babbeltje kunnen slaan, dat is leuk. 's Winters kan het 's morgens wel nat en vochtig zijn, maar ja, dan nemen we warme drank mee om op te warmen. Ik zou Pro Natura zeker aanraden omdat iedereen hier positief is ingesteld, we respecteren de natuur en weten hoe we ons werk moeten uitvoeren.

LANDELIJK WONEN

VERKOOP AGRARISCH VASTGOED

- > De gespecialiseerde makelaar mbt hoeves en gronden in buitengebied.
- > Deskundige begeleiding bij verkoop van uw hoeve of aankoop van uw droomlocatie.

Op zoek of te koop, contacteer ons: **DANNY DE PAUW** 0475 55 58 34
JO MULLIE 0477 52 57 82

A | G | R | O
V A S T G O E D bvba

www.agrovastgoed.be

Satellietbeelden droegen bij aan perceelsmonitoring

Vanaf dit jaar schakelt het Departement Landbouw en Visserij satellietbeelden in bij de verificatie van de percelen die Vlaamse landbouwers administratief aangeven. Luchtfoto's met hoge resolutie werden al langer gebruikt. Vanuit Brussel is te horen dat de perceelsmonitoring met behulp van beeldtechnologie intussen grotendeels afgerond is. Indien de administratie een verschil ontdekte tussen de ingediende verzamelaanvraag en wat te zien is op de beelden, worden landbouwers hiervan op de hoogte gebracht. Om de administratieve last voor de landbouwers zo laag mogelijk te houden, zal het Departement Landbouw en Visserij zelf de aangifte aanpassen.

Bron: VILT

Tip voor onder de kerstboom

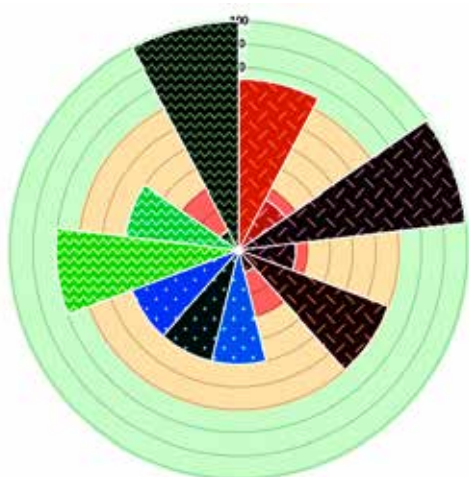
In Landeigenaar 84 las je reeds een artikel rond voedselbossen. De auteur inspireerde zich o.a. op het boek "Voedselbos, inspiratie voor ontwerp en beheer" door Madelon Oostwoud. Ter gelegenheid van de tuindagen op het landgoed Hex had ik de eer Madelon te ontmoeten. Na een gepassioneerde uiteenzetting over voorbeelden en mogelijkheden om aan de slag te gaan met het idee van een voedselbos, kreeg ik een exemplaar mee om me eens in te verdiepen. Haar boek is heel toegankelijke geschreven voor de private eigenaar die ideeën wil opdoen om zijn bos te upgraden met voedselproducerende bomen en struiken. Het boek zegt je stap voor stap hoe je een bepaald plekje kan inrichten met voedselbomen en -struiken, waar je aandacht moet voor hebben en welk beheer het nodig heeft. Aanvullend hoort bij het boek ook een bijlage met daarin een opsomming van 250 fruit-, bes- en nootdragende soorten die je kan overwegen. Specificaties: Knnv Uitgeverij, EAN/ISBN: 9789050116534, online te koop en bij de klassieke boekhandelaren, richtprijs € 29,95.

Industriële complexen
KMO-gebouwen
Logistieke ruimtes
Winkelcomplexen
Kantoren
Zwembaden

www.willynaessens.be

© levendebodem.eu/

Leer je bodem kennen

Wat is de kwaliteit van de bodem op jouw perceel? Bodemanalyses helpen je als ondernemer al een eind op weg. Maar er is meer dan de nutriëntenstatus alleen. Fysische bodemfactoren – zoals bodemdichtheid, waterdoorlaatbaarheid en stabiliteit van de aggregaten – bepalen de draagkracht van de bodem. Daarnaast zorgt een gezond bodemleven ervoor dat je perceel weerbaarder is tegen ziekten en plagen. De partners van het Interreg-project Leve(n)de Bodem ontwikkelden hiervoor de BodemIDee. Deze 'identiteitskaart' verenigt de verschillende bodemparameters van jouw perceel in een handig, overzichtelijk en praktijkvriendelijk rapport.

Bron: <https://levendebodem.eu/BodemIDee/BodemIDee>

Vroedmeesterpad uitgezet

De soort dankt haar naam aan het mannetje dat de eitjes zorgvuldig met zich meedraagt en beschermt tot de jongen uitkomen. Jammer genoeg komt deze zorgzame soort nog slechts op een paar plaatsen in Vlaanderen voor. Het soortenbeschermingsprogramma van de soort voorziet een intensieve aanpak op terrein om de soort er weer bovenop te helpen. Daartoe werd onder andere een stevig budget voorzien voor een intensief kweekprogramma met larven uit Nederland. Eind oktober werden de eerste 75 padjes en 100 larven uit deze kweek op 3 locatie in Vlaanderen uitgezet, waaronder in het gebied van onze Baillet-Latour-winnaar (zie eerder artikel in deze Landeigenaar). Deze nieuwelingen moeten een boost geven aan de relictpopulaties, waarvan Vlaanderen streeft naar 20 volwaardige populaties waarin men telkens 200 roepende mannetjes moet kunnen tellen.

© chijger hender

MARLEX
legal architects

www.marlex.be

Dirk Martensstraat 23 – 8200 Brugge
Tel.: 050/83 20 38 – Fax: 050/83 20 36
advocatenkantoor@marlex.be

Marlex is meer dan een klassiek advocatenkantoor. Wij zijn Legal Architects, een partner voor ondernemingen met gezonde ambitie.

Ons team is multidisciplinair samengesteld waarbij eenieder over zijn/haar eigen expertise beschikt.

Het team 'Omgeving' binnen Marlex begeleidt u bij de complexe materie van het omgevingsrecht:

- Bodem en materialen
- Overheidsopdrachten en -contracten
- Agrarisch recht & pacht
- Handhaving
- Onteigeningen
- Hernieuwbare energie

Dankzij onze multidisciplinaire samenwerking binnen het kantoor, hebben we ook expertise in de fiscale en burgerrechtelijke aspecten van deze domeinen.

Zin in een tochtje op zee?

HUUR EEN BOOT - ZEEHONDEN SPOTTEN - WATERPRET
... OF BESTUUR ZELF EEN MOTORBOOT

Boulevard de Wielingen 80, 4506 JL CADZAND-BAD
TEL +32 58 23 14 75 - info@knokkeboat.be

www.knokkeboat.be

DE IDEALE TEAMBUILDING

